

Przegląd Prawa Egzekucyjnego

Nr 1/2020

ISSN 1731-030X

W numerze:

Janusz Nowak

Maksymalne i minimalne opłaty egzekucyjne
w razie umorzenia sądowego postępowania egzekucyjnego
na podstawie art. 825 pkt 1 k.p.c.

Sebastian Kowalski

Czyny zabronione dotyczące opłat egzekucyjnych
w Kodeksie karnym skarbowym

CURRENDA

Przegląd Prawa Egzekucyjnego

PRZEGŁĄD PRAWA EGZEKUCYJNEGO

Miesięcznik

KOMITET REDAKCYJNY:

REDAKTOR NACZELNY

Prof. dr hab. Sławomir Cieślak

REDAKTORZY TEMATYCZNI

Prof. dr hab. Janusz Jankowski – prawo postępowania egzekucyjnego

Dr Tomasz Banach – prawo dotyczące ustroju samorządu komorniczego

REDAKTOR PROWADZĄCY I JĘZYKOWY

Mgr Magdalena Ruzicka – język polski

SEKRETARZ REDAKCJI

Mgr Magdalena Ruzicka

RADA NAUKOWA

PRZEWODNICZĄCY

Prof. dr hab. Janusz Jankowski

CZŁONKOWIE

Członkowie:

Dr Elena Borisova

Prof. dr Laura Ervo

Prof. dr hab. Svetlana Fursa

Prof. dr Yevhen Fursa

Prof. Viktória Harsági

Prof. dr hab. Andrzej Jakubecki

Prof. dr Johann Kindl

Prof. dr hab. Vytautas Nekrošius

Prof. dr Álvaro Pérez Ragone

Prof. Joan Picó i Junoy

Prof. Ricardo Sichel

Dr John Sorabji

Dr hab. Dmitriy Toumanov

Dr hab. Vladimir Yarkov

Dr Tomasz Banach

Dr Anna Barańska

Prof. UŁ dr hab. Michał Krakowiak

Dr Rafał Łyszczyk

Dr Mariusz Sorysz

LISTA RECENZENTÓW CZASOPISMA

Prof. Natalie Fricero

Prof. O.P Jindal Global University (Indie) dr hab. Agnieszka Góra-Błaszczkowska

Prof. dr hab. Elwira Marszałkowska-Krześ

Prof. UW r dr hab. Izabella Gil

Prof. UAM dr hab. Andrzej Jarocho

Wersją pierwotną czasopisma jest wersja drukowana.

Redakcja nie zwraca niezamówionych tekstów oraz zastrzega sobie prawo do skracania tekstów. Uprzejmie informujemy, że przesłanie tekstu artykułu czy opracowania na adres redakcji wiąże się ze zgodą na jego ewentualne opublikowanie na łamach czasopisma i przeniesieniem na wydawnictwo przysługujących do niego praw autorskich. W przypadku zaistnienia okoliczności uniemożliwiających przeniesienie praw autorskich do tekstu na wydawcę, autor zobowiązany jest niezwłocznie powiadomić o tym fakcie redakcję. Redakcja zastrzega sobie także prawo do dokonywania w nadesłanych tekstach skrótów, poprawek stylistycznych, językowych i interpunkcyjnych, wprowadzania śródtytułów, a także innych zmian, niemających jednak wpływu na ich zawartość merytoryczną. Tezy zawarte w artykułach stanowią wyraz poglądów autorów i nie muszą odzwierciedlać poglądów Redakcji.

Nakład 600 egz.

Sopot 2020

© Copyright by

Currenda Spółka z o.o.

ISSN 1731-030X

Currenda Sp. z o.o.

al. Niepodległości 703A, 81-853 Sopot

e-mail redakcji: ppe@currenda.pl

Sekretarz redakcji: Magdalena Ruzicka

Kontakt mailowy do red. prowadzącego: magdalena.ruzicka@currenda.pl

tel.: 664 962 310; 58 550 38 75

www.sklep.currenda.pl

www.currenda.pl/przeglada

W NUMERZE:

ARTYKUŁY

- 5** **Maksymalne i minimalne opłaty egzekucyjne w razie umorzenia sądowego postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 825 pkt 1 k.p.c.**
Maximum and Minimum Executive Fees in the Event of Cancellation Enforcement Proceeding Under Art. 825 Pts. 1 K.p.c.
dr Janusz Nowak, asesor komorniczy
- 19** **Czyny zabronione dotyczące opłat egzekucyjnych w Kodeksie karnym skarbowym**
Offences concerning Enforcement Fees in the Penal-Fiscal Code
*dr Sebastian Kowalski, sędzia Sądu Rejonowego w Wałbrzychu;
Katedra Prawa Karnego i Postępowania Karnego,
Instytut Nauk Prawnych Uniwersytetu Zielonogórskiego*
- 37** **Rozwiązania ustrojowe egzekucji sądowej a prawo do sądu**
Statutory Solutions of Court Enforcement vs. Right to Court
*Aleksander Nowak, doktorant w Zakładzie Postępowania
Cywilnego WPiA Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*

KOMENTARZE

- 65** **Zawieszenie i umorzenie postępowania egzekucyjnego oraz ograniczenia egzekucji. Komentarz do art. 820, 821¹, 824, 825, 829 i 833 k.p.c. zmodyfikowanych ustawą z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych**
Suspension and Remission of Enforcement Proceedings and Limitations of Enforcement.
Comment on art. 820, 821¹, 824, 825, 829, and 833 of the Code of Civil Proceedings Amended with the Act Dated 22th of March 2018 on Bailiffs
*dr hab. prof. UŁ Ireneusz Kunicki, Katedra Postępowania
Cywilnego II WPiA Uniwersytetu Łódzkiego*

STRESZCZENIE Maksymalne i minimalne opłaty egzekucyjne w razie umorzenia sądowego postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 825 pkt 1 k.p.c.

Wejście w życie ustawy o kosztach komorniczych spowodowało zmiany w zakresie maksymalnych i minimalnych opłat w przypadku umorzenia postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 825 pkt 1 k.p.c. W artykule omówiono wprowadzone zmiany w przypadku umorzenia postępowania po otrzymaniu przez dłużnika zawiadomienia o wszczęciu egzekucji. Przedstawiono również funkcje, jakie powinny spełniać maksymalne i minimalne opłaty pobierane w przypadku zakończenia postępowania na podstawie art. 825 pkt 1 k.p.c. Przeprowadzone rozważania umożliwiły postawienie postulatów de lege ferenda. Poruszone w niniejszym artykule zagadnienie jest szczególnie ważne z uwagi na istotne dla praktyki komorników sądowych rozwiązania prawne.

Słowa kluczowe: *maksymalne i minimalne opłaty egzekucyjne, ustawa o kosztach komorniczych, art. 825 pkt 1 k.p.c.*

SUMMARY Maximum and Minimum Executive Fees in the Event of Cancellation Enforcement Proceeding Under Art. 825 Pts. 1 K.p.c.

The entry into force of the Law on bailiff costs resulted in changes in the scope of maximum and minimum fees in the event of the cancellation of enforcement proceedings under art. 825 pts. 1 k.p.c. The article discusses implemented law changes in the event of cancellation of the proceedings after the debtor receives notification of the initiation of the execution. Moreover the functions that should be met by maximum and minimum fees charged in the event of termination of the proceedings under art. 825 pts. 1 k.p.c. are considered. Postulates de lege ferenda are stated in the article. The topic is particularly important due to the legal solutions that are essential for the practice of bailiffs.

Keywords: *maximum and minimum executive fees, law on bailiff costs, art. 825 pts. 1 k.p.c.*

Maksymalne i minimalne opłaty egzekucyjne w razie umorzenia sądowego postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 825 pkt 1 k.p.c.

I. Wprowadzenie

Wejście w życie ustawy z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych¹ spowodowało wiele zmian w zakresie finansowania egzekucji sądowej w Polsce. Zmiany te dotyczą m.in. maksymalnych i minimalnych opłat w sądowym postępowaniu egzekucyjnym. Warto poddać analizie zastosowane regulacje oraz rozważyć ich wpływ na funkcjonowanie egzekucji sądowej w kontekście umarzania postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 825 pkt 1 k.p.c.² po otrzymaniu przez dłużnika zawiadomienia o wszczęciu egzekucji. Jednocześnie należy poddać analizie

¹ Dz.U. z 2018 r., poz. 770 ze zm.; dalej: u.k.k.

² Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1460 ze zm.); dalej: k.p.c.

funkcje, jakie powinny spełniać te opłaty. Zagadnienie to jest szczególnie ważne ze względu na istotne dla praktyki komorników sądowych rozwiązania prawne.

2. Funkcje opłat maksymalnych

Analizę regulacji dotyczących opłat maksymalnych w egzekucji świadczeń pieniężnych w sądowym postępowaniu egzekucyjnym należy rozpocząć od ustalenia, jakie funkcje powinny spełniać regulacje przewidujące istnienie opłat maksymalnych³. Bez ustalenia tychże funkcji nie jest możliwa prawidłowa ocena obowiązujących przepisów oraz postawienie stosownych postulatów *de lege ferenda*.

Zasadniczym celem istnienia opłat maksymalnych jest dążenie do uniknięcia obciążenia strony postępowania nadmiernymi kosztami, które byłyby niewspółmiernie wysokie do rzeczywistego nakładu pracy komornika w danej sprawie⁴. Instytucja opłat maksymalnych spełnia więc funkcję polegającą na ograniczeniu opłat pobranych w danej sprawie⁵. Brak realizacji tej funkcji

³ W doktrynie wskazuje się, że koszty egzekucyjne spełniają funkcję fiskalną, funkcję odnoszącą się do samego postępowania oraz funkcję społeczną (zob. A. Marciniak, *Sądowe postępowanie egzekucyjne*, wyd. 2, Warszawa 2013, s. 154–156). Zdaniem K. Kamińskiej-Krawczyk można wyróżnić funkcję fiskalną, funkcję społeczną i funkcję oddziaływania na efektywność egzekucji (zob. K. Kamińska-Krawczyk, *Koszty postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez komornika sądowego*, Warszawa 2016, s. 182–184). Natomiast w odniesieniu do opłat od świadczeń wyegzekwowanych można wskazać na istnienie funkcji fiskalnej, funkcji oddziaływania na efektywność egzekucji, funkcji aktywizacyjnej, funkcji humanitarnej, funkcji sprawiedliwościowej, funkcji pedagogicznej oraz funkcji skarbowej (zob. J. Nowak, *Funkcje opłaty stosunkowej od świadczeń wyegzekwowanych – postulaty de lege ferenda*, PPE 2018, nr 4, s. 48–52.) Należy jednak uznać, że funkcje opłat maksymalnych i minimalnych nie są tożsame z funkcjami opłat egzekucyjnych bądź funkcjami kosztów egzekucyjnych. Funkcje opłat maksymalnych i minimalnych odnoszą się bowiem wyłącznie do górnych i dolnych granic wysokości opłaty egzekucyjnej, a nie do opłaty jako takiej. Dlatego też funkcje te różnią się od funkcji opłat egzekucyjnych. Ponadto funkcje opłat maksymalnych i minimalnych w przypadku umorzenia na wniosek wierzyciela należy uznać za odmienne od funkcji innych opłat maksymalnych i minimalnych, ponieważ sama opłata pobierana w przypadku zakończenia postępowania na podstawie art. 825 ust. 1 k.p.c. różni się znacząco od opłaty od świadczeń wyegzekwowanych.

⁴ Autor niniejszego artykułu ma tutaj na myśli nakład pracy w postępowaniu (zob. J. Nowak, *Analiza pojęcia nakładu pracy komornika. Postulaty de lege ferenda*, PPE 2017, nr 12, s. 64).

⁵ Dla ułatwienia dalszego wywodu autor niniejszego artykułu dla określenia tejże funkcji będzie posługiwał się terminem „funkcja ograniczająca”.

mogłyby mieć negatywne konsekwencje, które nie ograniczałyby się jedynie do nadmiernego obciążenia stron kosztami. Konsekwencją ustalania skrajnie wysokich opłat egzekucyjnych w postanowieniach, które byłyby później tytułami wykonawczymi, mogłoby być znaczące utrudnienie dochodzenia należności na rzecz ewentualnych innych wierzycieli. Ponadto, wysokie opłaty egzekucyjne mogłyby doprowadzić do zmniejszenia zaufania do rzetelności i uczciwości postępowania egzekucyjnego⁶. Należy więc uznać, że przyjęcie maksymalnej opłaty egzekucyjnej przy umarzaniu postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 825 pkt 1 k.p.c. może spełniać również funkcję polegającą na nieutrudnianiu egzekucji w sytuacji, gdyby przeciwko dłużnikowi było prowadzonych kilka postępowań egzekucyjnych. W takim przypadku naliczenie skrajnie wysokiej opłaty egzekucyjnej mogłoby uniemożliwić prowadzenie w przyszłości skutecznych postępowań egzekucyjnych na rzecz innych wierzycieli⁷.

Podsumowując tę część rozważań, należy stwierdzić, że istnienie maksymalnych opłat egzekucyjnych związanych z umarzeniem postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 825 pkt 1 k.p.c. powinno spełniać funkcję ograniczającą oraz funkcję nieutrudniania innych egzekucji.

3. Funkcje opłat minimalnych

Podobnie jak opłaty maksymalne, opłaty minimalne również powinny spełniać funkcje istotne dla przebiegu egzekucji sądowej. Pierwszą z nich jest funkcja polegająca na zapewnieniu komornikowi sądowemu minimalnego dochodu, wynikającego z prowadzenia danego postępowania egzekucyjnego⁸. W konsekwencji sprowadza się ona do umożliwienia utrzymania kancelarii komorniczych i stanowi uszczegółowienie funkcji fiskalnej opłat egzekucyjnych.

⁶ Mogłoby to być spowodowane tym, że komornik egzekwowałby wysokie opłaty, po pokryciu których brakowałoby środków na zaspokojenie pozostałych wierzycieli.

⁷ Dla ułatwienia dalszego wywodu autor niniejszego artykułu dla określenia tej funkcji będzie posługiwał się terminem „funkcja nieutrudniania innych egzekucji”.

⁸ Dla ułatwienia dalszego wywodu autor niniejszego artykułu dla określenia tej funkcji będzie posługiwał się terminem „funkcja zapewniająca dochód komornikowi”.

Należy jednak uznać, że funkcja zapewniająca dochód nie jest jedyną funkcją minimalnych opłat egzekucyjnych w razie umarzania postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 825 pkt 1 k.p.c. Druga ważna funkcja polega na nałożeniu na dłużnika negatywnych konsekwencji wynikających z prowadzenia przeciwko niemu postępowania egzekucyjnego⁹. W przypadku znaczącego ograniczenia negatywnych konsekwencji finansowych związanych z prowadzeniem postępowania egzekucyjnego, mogłoby bowiem dojść do sytuacji, w której dłużnikowi nie zależałoby na spłaceniu zadłużenia przed wszczęciem postępowania egzekucyjnego. Natomiast opłaty egzekucyjne powinny skłaniać dłużnika do spłaty zadłużenia jeszcze przed wszczęciem postępowania egzekucyjnego.

Za funkcje instytucji minimalnych opłat egzekucyjnych ustalanych w razie umarzania postępowania na podstawie art. 825 pkt 1 k.p.c. należy więc uznać funkcję zapewnienia dochodu komornikowi i funkcję zapewnienia negatywnych konsekwencji.

4. Stan prawny obowiązujący do dnia 31 grudnia 2018 r.

W stanie prawnym obowiązującym do dnia 31 grudnia 2018 r., w przypadku zakończenia postępowania egzekucyjnego na wniosek wierzyciela, zgodnie z art. 49 ust. 2 u.k.s.e.¹⁰ komornik pobierał od dłużnika opłatę w wysokości 5% wartości świadczenia pozostałego do wyegzekwowania¹¹.

⁹ Dla ułatwienia dalszego wywodu autor niniejszego artykułu dla określenia tej funkcji będzie posługiwał się terminem „funkcja zapewnienia negatywnych konsekwencji”. Warto zaznaczyć, że funkcja ta w swoim kształcie znacząco nawiązuje do funkcji pedagogicznej opłat od świadczeń wyegzekwowanych (zob. J. Nowak, *Funkcje opłaty stosunkowej...*, *op. cit.*, s. 51). Istnienie minimalnej wysokości opłat ponoszonych przez dłużnika związanych z umorzeniem postępowania na podstawie art. 825 pkt 1 k.p.c. może mieć znaczenie dla kształtowania postaw społecznych dłużników.

¹⁰ Ustawa z 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1309); dalej: u.k.s.e.

¹¹ Zgodnie z zapatrywaniami doktryny, wartość świadczenia pozostałego do wyegzekwowania obliczano według zasad zawartych w art. 46 u.k.s.e. (A. Marciniak, *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, wyd. 6, Warszawa 2014, s. 329). Rozwiązanie to mogło jednak budzić uzasadnione wątpliwości w przypadku przyjęcia stanowiska, że art. 49 ust. 2 u.k.s.e. znajduje zastosowanie w sytuacji spłaty przez dłużnika zadłużenia bezpośrednio do wierzyciela, który następnie złożył

Opłata maksymalna wynosiła dziesięciokrotność przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego¹², a opłata minimalna nie mogła być niższa niż jedna dwudziesta tegoż wynagrodzenia. Regulacja z art. 49 ust. 2 u.k.s.e. odnosiła się jednakowo do różnych przyczyn złożenia wniosku o umorzenie postępowania na podstawie art. 825 pkt 1 k.p.c., z których jedną mogło być bezpośrednie uiszczenie dochodzonej należności wierzycielowi¹³. Opłata z art. 49 ust. 2 u.k.s.e. obciążała dłużnika.

Sposób uregulowania zagadnienia sprawiał, że zarówno wysokość najniższej, jak i najwyższej opłaty ustalonej przy umarzaniu postępowania na podstawie art. 825 pkt 1 k.p.c. ulegała corocznej aktualizacji. Powodowało to, że kwoty te automatycznie dostosowywały się do zmian zachodzących w gospodarce, bez potrzeby nowelizowania u.k.s.e.

Charakterystyczną cechą rozwiązania prawnego obowiązującego do 31 grudnia 2018 r. było to, że zarówno opłata maksymalna jak i minimalna z art. 49 ust. 2 u.k.s.e. miały charakter skonkretyzowany. Maksymalne i minimalne opłaty z art. 49 ust. 2 u.k.s.e. odnosiły się bowiem wyłącznie do opłaty pobieranej przy umarzaniu na wniosek wierzyciela i wobec jego beczynności. Progi maksymalnej i minimalnej opłaty nie znajdowały zastosowania do innych opłat przewidzianych w u.k.s.e.

wniosek o zakończenie postępowania. Słusznie wskazywano, że w takiej sytuacji nie istniało już świadczenie pozostałe do wyegzekwowania, od którego możliwe by było naliczenie opłaty z art. 49 ust. 2 u.k.s.e. (zob. A. Durda, *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, Warszawa 2016, s. 321–322).

¹² Art. 49 ust. 2 u.k.s.e.

¹³ Z. Knypl, Z. Merchel, *Finansowanie egzekucji sądowej prowadzonej przez komornika sądowego*, Sopot 2015, s. 94. W tym miejscu warto wskazać na brak jednomyślności co do tego, czy w ówczesnym stanie prawnym w przypadku spełnienia przez dłużnika świadczenia bezpośrednio do wierzyciela i złożenia przez wierzyciela wniosku o zakończenie postępowania, powinna być ustalana opłata w wysokości 15% (art. 49 ust. 1 u.k.s.e.), czy przy zastosowaniu art. 49 ust. 2 u.k.s.e. w wysokości 5% świadczenia pozostałego do wyegzekwowania. (zob. A. Durda, *Ustawa o komornikach...*, *op. cit.*, s. 321–324). Należy jednak zaznaczyć, iż uznanie, że w takim wypadku komornik powinien ustalić opłatę z art. 49 ust. 1 u.k.s.e., prowadziło do zróżnicowania sytuacji dłużnika w zależności od tego, w jaki sposób sformułowany był wniosek wierzyciela. Jak zauważano w doktrynie, wniosek wierzyciela o zakończenie postępowania nie musiał być uzasadniony (zob. K. Golinowska [w:] *Kodeks postępowania egzekucyjnego. Komentarz do art. 730–1217*, t. 2, wyd. 2, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2015, s. 524). Prowadziło to więc do sytuacji, kiedy wysokość opłaty, którą miał uiszczyć dłużnik, była uzależniona od tego, czy wierzyciel uzasadnił swój wniosek, wskazując na bezpośrednią spłatę zadłużenia.

5. Stan prawny obowiązujący od dnia 1 stycznia 2019 r.

W związku z wejściem w życie u.k.k., w postępowaniach wszczętych od dnia 1 stycznia 2019 r. sposób uregulowania opłaty przy umarzaniu postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 825 pkt 1 k.p.c. uległ znaczącej zmianie.

Pierwszą zasadniczą różnicą jest obciążenie wierzyciela opłatą przy umarzaniu postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 825 pkt 1 k.p.c. Ciężar ponoszenia tej opłaty został przeniesiony z dłużnika na wierzyciela¹⁴. Natomiast w sytuacji, gdy wierzyciel wykaże¹⁵, że przyczyna złożenia wniosku wiąże się ze spłatą przez dłużnika zadłużenia bądź z zawarciem ugody, opłata ta wyjątkowo obciąża dłużnika. Wysokość opłaty obciążającej dłużnika jest uzależniona od tego, w jakim okresie od momentu otrzymania zawiadomienia o wszczęciu postępowania egzekucyjnego doszło do zawarcia ugody bądź spłaty zadłużenia¹⁶.

Kolejna zmiana wiąże się z charakterem unormowania opłaty maksymalnej przy umarzaniu postępowania na wniosek wierzyciela.

¹⁴ M. Klonowski jako przesłanki wprowadzenia w art. 29 ust. 1 u.k.k. podaje to, iż „po pierwsze, należy zwrócić uwagę na fakt, że dotychczasowe przepisy nazbyt często wykorzystywane były do szyci dłużnika. Zdarzali się wierzyciele, którzy kilkakrotnie w ciągu roku wszczynali egzekucję na podstawie tego tytułu wykonawczego, a każdorazowe cofnięcie wniosku powodowało wzrost zadłużenia dłużnika. Tym samym, dotychczasowy mechanizm używany był do wpędzenia dłużnika w spiralę długu, z której nie sposób było się w niektórych przypadkach wydobyć. Po drugie, takie rozwiązanie skłaniało wierzyciela do instrumentalnego traktowania postępowania egzekucyjnego – wierzyciel mógł w sposób całkowicie bezpłatny uruchomić postępowanie egzekucyjne, którego prowadzenie rodziło określony nakład pracy po stronie komornika, po czym zdarzało się, że w sposób dowolny i nieodpowiedzialny dochodziło do cofnięcia wniosku egzekucyjnego”. (M. Klonowski [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, pod red. R. Reiwer, Warszawa 2019, s. 1008).

¹⁵ Wykazanie takiej okoliczności powinno nastąpić poprzez przedłożenie komornikowi sądowemu dokumentu, który potwierdza dokonanie spłaty zadłużenia bądź zawarcie porozumienia. (M. Simbierowicz, T. Skoczyła [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, pod red. M. Simbierowicza, M. Świkowskiego, Warszawa 2018, s. 652).

¹⁶ Zgodnie z art. 29 ust. 1 u.k.k., w przypadku zawarcia ugody bądź dokonania spłaty przez dłużnika w terminie miesiąca od otrzymania zawiadomienia o wszczęciu postępowania, opłata ta wyniesie 5% wartości świadczenia pozostałego do wyegzekwowania. W późniejszym terminie opłata ta wyniesie 10% wartości świadczenia pozostałego do wyegzekwowania.

Dotychczasowe skonkretyzowane maksymalne opłaty, które odnosily się do określonego przepisu, zastąpiono ogólnymi opłatami maksymalnymi. Wysokość maksymalnych opłat przy umarzaniu postępowania na podstawie art. 825 pkt 1 k.p.c. obecnie reguluje art. 25 ust. 1 u.k.k.¹⁷, który wskazuje generalnie obowiązujące maksymalne opłaty przy egzekucji świadczeń pieniężnych. Natomiast charakter opłaty minimalnej, ustalonej w związku z zakończeniem postępowania na wniosek wierzyciela, nie uległ pod tym względem zmianie. Artykuł 28 ust. 4 u.k.k. przewiduje konkretną opłatę minimalną w razie zakończenia postępowania na podstawie art. 825 pkt 1 k.p.c. w wysokości 200 zł¹⁸.

Zmieniły się również wysokości kwot minimalnych i maksymalnych opłat egzekucyjnych naliczanych w razie umarzania postępowania na podstawie art. 825 pkt 1 k.p.c. Obecnie opłata maksymalna wynosi 50 tys. zł., a minimalna 200 zł¹⁹. Jeżeli wniosek o zakończenie postępowania na podstawie art. 825 pkt 1 k.p.c. został zgłoszony przed doręczeniem dłużnikowi zawiadomienia o wszczęciu egzekucji, opłata ta wynosi 100 zł²⁰.

Istotnej zmianie uległ również sam sposób określania minimalnych i maksymalnych opłat. Dotychczasową regulację zastąpiono sztywnym, kwotowym określeniem maksymalnych i minimalnych opłat²¹.

¹⁷ Jak słusznie zauważa się w doktrynie, w odróżnieniu od art. 49 ust. 2 u.k.s.e., art. 29 ust. 1 u.k.k. nie przewiduje niższej górnej granicy opłaty przy umorzeniu postępowania na wniosek wierzyciela, co oznacza, że górna granica tejże opłaty będzie wynosiła tyle co w przypadku maksymalnej wysokości opłaty od świadczeń wyegzekwowanych (J. Jagieła, *Opłaty komornicze i zakres ich miarkowania w świetle ustawy o kosztach komorniczych* [w:] *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych oraz ustawy o kosztach komorniczych*, pod red. A. Marciniaka, Sopot 2018, s. 406).

¹⁸ Jak słusznie zauważa się w doktrynie, art. 28 ust. 4 u.k.k. ma zastosowanie niezależnie od tego, czy opłata z art. 29 ust. 1 u.k.k. obciąża wierzyciela, czy dłużnika (I. Kunicki, *Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 160).

¹⁹ Art. 28 ust. 4 u.k.k.

²⁰ Art. 29 ust. 2 u.k.k.

²¹ Rozwiązanie takie należy poddać krytyce, ponieważ wątpliwe jest, by ustawodawca dokonywał corocznej nowelizacji wysokości opłaty, tak aby dostosowywała się ona co roku do wzrostu płac. W takiej sytuacji, wraz z upływem czasu, rzeczywista wartość opłaty maksymalnej i minimalnej będzie malała, ponieważ inflacja będzie powodowała spadek realnej wartości ustalanych opłat, które nie będą ulegały wzrostowi. W przyszłości może to mieć negatywny wpływ w szczególności na realizację funkcji opłaty minimalnej.

6. Maksymalna i minimalna opłata a umarzanie po dniu 1 stycznia 2019 r. postępowań wszczętych do dnia 31 grudnia 2018 r.

Wejście w życie u.k.k. wiązało się z istotnymi zmianami w zakresie maksymalnych i minimalnych opłat egzekucyjnych ustalanych przy umarzaniu na podstawie art. 825 pkt 1 k.p.c. postępowań wszczętych przed dniem 1 stycznia 2019 r. Zgodnie z art. 52 ust. 2 u.k.k., do postępowań wszczętych przed wejściem w życie u.k.k. stosuje się art. 29 u.k.k. oraz art. 30 u.k.k. W przypadku zakończenia postępowania egzekucyjnego, na wniosek wierzyciela zostanie więc ustalona opłata na podstawie art. 29 ust. 1 u.k.k., a nie na podstawie art. 49 ust. 2 u.k.s.e.

Regulacja ta niesie ze sobą poważne konsekwencje dla naliczanej w takiej sytuacji opłaty. Sposób naliczenia opłaty oraz to, która ze stron będzie nią obciążona, są takie same jak dla postępowań wszczętych od dnia 1 stycznia 2019 r. Opłata ta nie jest jednak objęta żadnymi ograniczeniami dotyczącymi jej maksymalnej bądź minimalnej wysokości. Do postępowań wszczętych przed dniem 1 stycznia 2019 r. nie znajduje bowiem zastosowania ani art. 25 ust. 1 u.k.k., ani art. 28 ust. 4 u.k.k. wskutek zawartych w u.k.k. przepisów przejściowych²². Wynikające z art. 25 ust. 1 u.k.k. ograniczenia nie weszły w życie dla tego typu spraw²³.

W stosunku do postępowań wszczętych do dnia 31 grudnia 2018 r. nie znajdują zastosowania ograniczenia wynikające z art. 49 ust. 2 u.k.s.e. Mają one przede wszystkim charakter konkretny i dotyczą wyłącznie opłat naliczanych na podstawie tego przepisu. Tymczasem w opisywanym

²² Zob. art. 52 u.k.k.

²³ W tym miejscu należy zaznaczyć, że jasny i zrozumiały sposób określenia w art. 52 u.k.k., które z artykułów wchodzącej w życie ustawy znajdują zastosowanie do postępowań wszczętych przed dniem 1 stycznia 2019 r., sprawia, iż nie sposób dokonać odmiennej interpretacji tego stanu prawnego. Próba zastosowania wybranej wykładni w celu znalezienia dopuszczenia zastosowania w tego typu postępowaniach art. 25 ust. 1 u.k.k. stałaby w oczywistej sprzeczności z zasadą *clara non sunt interpretanda*. Niepodważalnym faktem jest to, że generalne ograniczenia opłat egzekucyjnych z art. 23 u.k.k. nie znajdują zastosowania do postępowań wszczętych przed dniem 1 stycznia 2019 r.

stanie opłata byłaby naliczana według odrębnej regulacji zawartej w innej ustawie²⁴.

Ponadto, zgodnie z art. 305 u.k.s., art. 49 ust. 2 u.k.s.e. utracił moc. Nie jest objęty wyłączeniem wynikającym z art. 52 ust. 1 u.k.k., które utrzymuje w mocy dotychczasowe przepisy w odniesieniu do spraw wszczętych do dnia 31 grudnia 2018 r., ponieważ został zastąpiony nową regulacją, która weszła w życie w stosunku do wszystkich prowadzonych postępowań.

Należy również zaznaczyć, że opłaty, o których mowa w art. 49 ust. 2 u.k.s.e., mają odmienny charakter prawny od opłat wynikających z art. 29 ust. 1 u.k.k. Dodatkowo, zgodnie z art. 29 ust. 1 u.k.k., w sytuacji umorzenia postępowania na podstawie art. 825 pkt 1 k.p.c., generalną zasadą jest obciążanie opłatą wierzyciela, a do obciążenia dłużnika dochodzi jedynie we wskazanych w artykule przypadkach. Natomiast uprzednio obowiązująca regulacja przewidywała każdorazowe obciążanie dłużnika²⁵. Wynikające z art. 49 ust. 2 u.k.s.e. ograniczenia opłatami maksymalnymi i minimalnymi znajdowały zastosowanie wyłącznie w stosunku do opłat obciążających dłużnika. Należy zatem uznać, że w omawianej sytuacji nie można zastosować do naliczania opłaty maksymalnej bądź minimalnej art. 49 ust. 2 u.k.s.e.

Podobnie należy przyjąć, że w opisywanym przypadku nie znajdują zastosowania ograniczenia wynikające z art. 49 ust. 1 u.k.s.e. Trzydziestokrotność przeciętnego wynagrodzenia za pracę stanowiła najwyższą z możliwych opłat egzekucyjnych przewidzianych w u.k.s.e. Niemniej, kwota ta miała charakter skonkretyzowany i nie dotyczyła wszystkich opłat, a jedynie tych pobieranych od świadczeń wyegzekwowanych. Przewidzianej w art. 49 ust. 1 u.k.s.e. opłaty maksymalnej nie sposób zastosować do opłaty określonej w art. 29 ust. 1 u.k.k. również z tego powodu, że musiałoby się to wiązać z przyjęciem minimalnej opłaty egzekucyjnej wskazanej w tymże artykule, co wydaje się całkowicie bezzasadne.

²⁴ Art. 29 ust. 1 u.k.k.

²⁵ Wyjątek stanowił art. 49 ust. 4 u.k.s.e.

Należy również zauważyć, że za niemożnością zastosowania do opłat wskazanych w art. 29 ust. 1 u.k.k. jakichkolwiek opłat maksymalnych wynikających z u.k.s.e. przemawia również sam sposób ich określenia. W u.k.k. opłaty są określone poprzez wskazanie konkretnej kwoty, natomiast w u.k.s.e. wysokość opłat była obliczana poprzez zwielokrotnienie przeciętnego wynagrodzenia za pracę. Fakt ten można uznać za przesłankę świadczącą o tym, iż opłaty te wzajemnie do siebie nie przystają.

Mając powyższe na uwadze, trzeba uznać, że w przypadku zakończenia postępowania na wniosek wierzyciela, opłata ustalana na podstawie art. 29 ust. 1 u.k.k. nie jest ograniczona ani maksymalną, ani minimalną wysokością.

7. Brak maksymalnych i minimalnych opłat dla postępowań wszczętych przed dniem 1 stycznia 2019 r. a funkcje opłat maksymalnych i minimalnych

Brak opłat maksymalnych i minimalnych przy umarzaniu na podstawie art. 825 pkt 1 k.p.c. postępowań wszczętych przed dniem 1 stycznia 2019 r. należy odnieść do funkcji, jakie te opłaty powinny spełniać.

Nie ulega wątpliwości, że brak maksymalnych opłat przy umarzaniu postępowania egzekucyjnego na wniosek wierzyciela jest w oczywistej sprzeczności z realizacją funkcji ograniczającej. Stwarza to możliwość ustalania opłat, których wysokość może przekroczyć kwotę nawet kilkunastu milionów złotych. Mogłoby to spowodować obciążenie strony postępowania egzekucyjnego rażąco wysokimi opłatami egzekucyjnymi, a ponadto uniemożliwić realizację funkcji nieutrudniania innych egzekucji. Ustalenie bowiem skrajnie wysokich opłat egzekucyjnych spowoduje, że w przypadku ich egzekucji, inni wierzyciele zostaną *de facto* pozbawieni realnej możliwości wyegzekwowania swoich wierzytelności. Należy zatem uznać, że brak ograniczeń w zakresie wysokości opłat ustalanych na skutek umarzania postępowania na wniosek wierzyciela w praktyce może uniemożliwić realizację funkcji opłat maksymalnych.

Podobnie jest w przypadku braku opłat minimalnych przy umarzaniu postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 825 pkt 1 k.p.c. Przekreśliła to realizację funkcji zapewnienia negatywnych konsekwencji. W niektórych sprawach zostaje bowiem wprowadzona możliwość ustalenia tak niskiej opłaty egzekucyjnej, że dłużnik nie będzie realnie odczuwał negatywnych skutków nieuiszczenia dochodzonego roszczenia przed wszczęciem postępowania. Brak minimalnej wysokości opłaty egzekucyjnej będzie również powodował spadek dochodów kancelarii komorniczej, przez co zmniejszy się zakres realizacji funkcji zapewniającej dochód.

Brak maksymalnej i minimalnej wysokości opłaty wynikającej z umorzenia postępowania na wniosek wierzyciela w sprawach wszczętych do dnia 31 grudnia 2018 r. jest w oczywistej sprzeczności z funkcjami, które powinny te progi spełniać.

8. Postulaty *de lege ferenda*

W świetle dotychczasowych rozważań konieczne wydaje się podniesienie postulatów *de lege ferenda*, które będą dotyczyły opłat w postępowaniach egzekucyjnych wszczętych do dnia 31 grudnia 2018 r. Po pierwsze, należy postulować ustalenie maksymalnej wysokości opłat naliczanych przy umarzaniu postępowania egzekucyjnego na wniosek wierzyciela dla postępowań wszczętych do dnia 31 grudnia 2018 r. Wprowadzenie takiej opłaty maksymalnej umożliwi realizację funkcji ograniczającej oraz funkcji nieutrudniania egzekucji w odniesieniu do opłat ustalanych na podstawie art. 29 ust. 1 u.k.k.

Tak samo należy postulować wprowadzenie minimalnej wysokości opłat ustalanych na podstawie art. 29 ust. 1 u.k.k. przy umarzaniu postępowania na mocy art. 825 pkt 1 k.p.c. Umożliwi to realizację funkcji zapewnienia negatywnych konsekwencji oraz funkcji zapewniającej dochód komornikowi.

Spełnienie wymienionych postulatów wymaga wprowadzenia zmian w art. 52 ust. 2 u.k.k. W ocenie autora niniejszego artykułu, ustawodawca

powinien dokonać korekty tego przepisu, aby w postępowaniach wszczętych do dnia 31 grudnia 2018 r. miały zastosowanie ograniczenia wynikające z art. 28 ust. 4 u.k.k. oraz z art. 25 ust. 1 u.k.k., ale wyłącznie w odniesieniu do opłaty ustalanej na podstawie art. 29 ust. 1 u.k.k. Takie rozwiązanie umożliwi wprowadzenie wynikających z u.k.k. górnych i dolnych ograniczeń opłaty ustalanej na mocy art. 29 ust. 1 u.k.k. Jednocześnie maksymalne i minimalne opłaty określone w art. 28 ust. 4 u.k.k. oraz w art. 25 ust. 1 u.k.k. nie znajdą zastosowania do innych opłat ustalanych i pobieranych w tego typu sprawach²⁶. Proponowane rozwiązanie umożliwi wprowadzenie jakichkolwiek ograniczeń w zakresie maksymalnych i minimalnych opłat egzekucyjnych w przypadku umarzania postępowania na mocy art. 825 pkt 1 k.p.c.

9. Podsumowanie

Wejście w życie u.k.k. spowodowało ważne zmiany w zakresie opłaty ustalanej przy zakończeniu postępowania na podstawie art. 825 pkt 1 k.p.c. Istotnym zagadnieniem dotyczącym tejże opłaty jest jej maksymalna i minimalna wysokość. Określenie maksymalnej i minimalnej wysokości opłaty ustalanej w sprawie zakończonej na wniosek wierzyciela spełnia wiele istotnych funkcji. Przepisy przejściowe zawarte w art. 52 u.k.k. spowodowały, że w obecnym stanie prawnym w sprawach wszczętych do dnia 31 grudnia 2018 r. nie ma maksymalnego i minimalnego wymiaru tych opłat, co uniemożliwia realizację ich zasadniczych funkcji. Zasadne jest więc dokonanie przez ustawodawcę zmian w tym zakresie, które wprowadzą maksymalną i minimalną wysokość opłat egzekucyjnych ustalanych w związku z zakończeniem postępowania na podstawie art. 825 pkt 1 k.p.c.

²⁶ Warto zaznaczyć, że ewentualne objęcie opłatą maksymalną wynikającą z art. 25 u.k.k. wszystkich opłat pobieranych w sprawach wszczętych przed dniem 31 grudnia 2018 r. wiązałoby się z licznymi problemami dotyczącymi rzeczywistego zastosowania w praktyce tego typu ograniczeń. Mogłoby bowiem dojść do sytuacji, kiedy pobrano by opłaty z art. 49 ust. 1 u.k.s.e., których łączna wysokość przekraczałaby kwotę 50 tys. zł. W takim wypadku pobrane opłaty mogłyby już dnia 1 stycznia 2019 r. przekraczać kwotę wskazaną w art. 25 u.k.k.

Komentarze Currendy już dostępne!

Kompleksowe omówienie nowych
regulacji komorniczych

Nie zwlekaj i odwiedź
stronę Wydawnictwa Currenda
www.sklep.currenda.pl

STRESZCZENIE **Czyny zabronione dotyczące opłat egzekucyjnych w Kodeksie karnym skarbowym**

W opracowaniu omówiono nowe typy czynów zabronionych wprowadzone do Kodeksu karnego skarbowego na podstawie art. 267 ustawy o komornikach sądowych: przestępstwo skarbowe nieprzekazania opłat egzekucyjnych (art. 57a § 1 k.k.s.) oraz przestępstwo skarbowe niezłożenia informacji o uzyskanych opłatach egzekucyjnych (art. 57b § 1 k.k.s.). Syntetycznie zostały omówione: cel, sposób i zakres kryminalizacji, ustawowe znamiona nowych czynów zabronionych, zasady karania oraz zbieg przestępstw skarbowych z przestępstwami. Zamiast podsumowania, autor zamieścił w końcowej części pracy konkluzje zawierające jednoznaczne, najważniejsze tezy pracy. Autor krytycznie ocenia nową regulację; zauważa, że nowe przepisy są zwyczajnie zbędne ze względu na stypizowanie w Kodeksie karnym przestępstwa urzędniczego (art. 231 k.k.).

Słowa kluczowe: *przestępstwo skarbowe, opłaty egzekucyjne, komornik sądowy*

SUMMARY **Offences concerning Enforcement Fees in the Penal-Fiscal Code**

The study discusses new types of offences introduced into the Penal-Fiscal Code (PFC) pursuant to art. 267 of the Act on Bailiffs: a fiscal crime of the failure to transfer enforcement fees (art. 57a § 1 PFC) and a fiscal crime of the failure to submit information on obtained enforcement fees (art. 57b § 1 PFC). The following issues have been discussed synthetically: the purpose, method, and scope of penalization, statutory criteria of new offences, the rules of punishing and the concurrence of fiscal offences and crimes. Instead of a summary, the author has included in the final part conclusions that contain the explicit and most important theses of the paper. The author is critical of the new regulations; he notices that the new regulations are simply redundant due to the classification of an administration fraud in the Penal Code (art. 231 PC).

Keywords: *fiscal crime, enforcement fee, bailiff*

Czyny zabronione dotyczące opłat egzekucyjnych w Kodeksie karnym skarbowym

I. Wprowadzenie

Z dniem 1 stycznia 2019 r. wprowadzono w życie większą część przepisów nowej ustawy o komornikach sądowych¹. Ustawodawca przesądził, że opłata egzekucyjna powinna być niepodatkową należnością budżetową o charakterze publicznoprawnym, pobieraną za czynności, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 i 2 u.k.s. Równocześnie z wprowadzeniem konstrukcji zakładającej, że opłaty egzekucyjne stanowią tego rodzaju należności, prawodawca zdecydował się stypizować w Kodeksie karnym skarbowym² dwa nowe przestępstwa skarbowe: nieprzekazania opłat egzekucyjnych (art. 57a § 1 k.k.s.³) oraz niezłożenia

¹ Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (Dz.U. z 2018 r., poz. 771 ze zm.); dalej: u.k.s.

² Ustawa z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1958 ze zm.); dalej: k.k.s.

³ Zgodnie z tym przepisem „Komornik sądowy, który wbrew obowiązкови, o którym mowa w art. 149 ust. 2 ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (Dz.U. poz. 771, 1443 i 1669), nie przekazuje na rachunek właściwego urzędu skarbowego podlegających przekazaniu opłat egzekucyjnych albo przekazuje je

informacji o uzyskanych opłatach egzekucyjnych (art. 57b § 1 k.k.s.⁴). Celem wprowadzenia nowych typów czynów zabronionych jest karnoprawna ochrona rozliczeń komorników sądowych ze Skarbem Państwa⁵. To rozwiązanie legislacyjne jest bardzo kontrowersyjne, wszak w swoim założeniu bazuje na przekonaniu, że rzetelność rozliczeń finansowych funkcjonariuszy publicznych, którymi są komornicy sądowi, wymaga zabezpieczenia sankcją karną. Ponadto, chodzi o specyficzny typ sankcji karnej, której nakładanie reguluje Kodeks karny skarbowy, charakteryzujący się swoistymi instytucjami prawnymi, mogącymi znaleźć zastosowanie obok innych środków represyjnych, w tym środków typowo karnych. Niestety, w uzasadnieniu projektu ustawy o komornikach sądowych⁶ nie można znaleźć choćby krótkiej wzmianki dotyczącej okoliczności, które utwierdziły prawodawcę w przekonaniu o potrzebie stypizowania czynów zabronionych z art. 57a–57b k.k.s.

2. Uwagi ogólne

Konstrukcja wyodrębnienia nowych przestępstw skarbowych jest czytelna. Opłata egzekucyjna stanowi niepodatkową należność budżetową o charakterze publicznoprawnym, nie jest jednakże w całości odprowadzana na rachunek Skarbu Państwa, gdyż komornik sądowy ma uprawnienie do wynagrodzenia prowizyjnego ustalanego proporcjonalnie do wysokości uzyskanych opłat, potrącanego z pobranej opłaty. Uzyskane przez komornika sądowego opłaty egzekucyjne, po potrąceniu jego wynagrodzenia prowizyjnego, stanowią zatem dochód budżetu państwa.

w niewłaściwej wysokości, podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych albo karze pozbawienia wolności, albo obu tym karom łącznie”.

⁴ Zgodnie z tym przepisem „Komornik sądowy, który wbrew obowiązкови nie składa właściwemu naczelnikowi urzędu skarbowego informacji, o której mowa w art. 149 ust. 5 ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych, albo składa ją po terminie lub podaje w niej dane niezgodne ze stanem rzeczywistym, podlega karze grzywny do 720 stawek dziennych”.

⁵ Art. 267 u.k.s.

⁶ Uzasadnienie projektu ustawy o komornikach sądowych, Sejm RP VIII Kadencji, druk nr 1582; dalej: uzasadnienie projektu ustawy.

Komornik ma obowiązek przekazać opłaty na rachunek urzędu skarbowego właściwego ze względu na siedzibę kancelarii, w terminie do piątego dnia miesiąca kalendarzowego następującego po miesiącu, w którym zostały uzyskane (art. 149 ust. 2 u.k.s.). Natomiast do dziesiątego dnia miesiąca kalendarzowego następującego po miesiącu, w którym opłaty zostały uzyskane, komornik sądowy jest obowiązany złożyć do urzędu skarbowego miesięczną informację o uzyskanych opłatach egzekucyjnych oraz opłatach egzekucyjnych podlegających przekazaniu do tegoż urzędu (art. 149 ust. 5 u.k.s.). Zarówno zaniechanie przekazania opłat egzekucyjnych wbrew treści obowiązku wynikającego z art. 149 ust. 2 u.k.s., jak i zaniechanie złożenia informacji wbrew treści obowiązku wynikającego z art. 149 ust. 4 u.k.s. stanowić może przestępstwo skarbowe, przy czym to pierwsze znacznie surowiej – rzecz jasna – karane. W odniesieniu do każdego z tych typów czynów zabronionych ustawodawca przewiduje możliwość uznania zachowania sprawcy za zasługujące na znacznie łagodniejsze potraktowanie, tworząc typy uprzywilejowane.

Jeżeli suma nieprzekazanych w danym miesiącu opłat egzekucyjnych, podlegających przekazaniu na rachunek urzędu skarbowego, nie przekracza ustawowego progu (pięciokrotności najniższego miesięcznego wynagrodzenia), czyn sprawcy stanowi wykroczenie skarbowe (art. 57a § 3 k.k.s.). Jeżeli wielkość tej należności jest małej wartości (nie przekracza dwustukrotnej wysokości minimalnego wynagrodzenia) – czyn sprawcy stanowi przestępstwo skarbowe zagrożone karą grzywny do 720 stawek dziennych (art. 57a § 2 k.k.s.), a jeżeli jest wyższa – czyn sprawcy stanowi przestępstwo skarbowe zagrożone karą grzywny do 720 stawek dziennych albo karą pozbawienia wolności, albo obu tym karom łącznie (art. 57a § 1 k.k.s.). Z kolei niezłożenie w terminie informacji, o której mowa w art. 149 ust. 5 u.k.s., albo złożenie jej po terminie lub podanie w niej danych niezgodnych ze stanem rzeczywistym stanowi przestępstwo skarbowe zagrożone karą grzywny do 720 stawek dziennych (art. 57b § 1 k.k.s.), chyba że ów czyn stanowi wypadek mniejszej wagi – wtedy czyn sprawcy jest wykroczeniem skarbowym.

Dobrem prawnie chronionym w art. 57a i art. 57b k.k.s. jest wykonanie przez komornika sądowego obowiązku rozliczenia z tytułu uzyskanych opłat egzekucyjnych⁷. Z jednej strony na ów obowiązek składa się przekazanie odpowiednio naliczonych opłat egzekucyjnych na rachunek właściwego urzędu skarbowego, z drugiej zaś złożenie w tymże urzędzie miesięcznej informacji o uzyskanych opłatach egzekucyjnych oraz opłatach egzekucyjnych podlegających przekazaniu.

Zarówno przepisy typizujące czyn zabroniony nieprzekazania opłat egzekucyjnych (art. 57a § 1 k.k.s.), jak i przepisy typizujące czyn zabroniony niezłożenia informacji o uzyskanych opłatach egzekucyjnych (art. 57b § 1 k.k.s.) znajdują się w Rozdziale 6 k.k.s. zatytułowanym „Przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe przeciwko obowiązkom podatkowym i rozliczeniom z tytułu dotacji lub subwencji”. Nie może zaś ulegać wątpliwości, że przekazanie opłaty egzekucyjnej, o której mowa w art. 149 ust. 1 u.k.s., na rachunek Skarbu Państwa przez komornika sądowego nie jest ani wykonaniem obowiązku podatkowego, ani rozliczeniem z tytułu dotacji lub subwencji. Tezę tę należy wywieść wprost z treści wskazanego art. 149 ust. 1 u.k.s. Nie jest to wprawdzie pierwszy przypadek objęcia ochroną karnoprawną na podstawie przepisu zlokalizowanego w Rozdziale 6 k.k.s. obowiązku rozliczenia zgoła innego niż obowiązek podatkowy⁸, jednakże w zestawieniu z brakiem jakiejkolwiek wzmianki w uzasadnieniu projektu ustawy o komornikach sądowych co do celu i zakresu kryminalizacji w odniesieniu do przepisów art. 57a i 57b k.k.s., rodzi się podejrzenie o dość pochopnym przyjęciu takiego rozwiązania⁹.

⁷ W myśl art. 149 ust. 3 u.k.s. przez uzyskane opłaty egzekucyjne rozumie się opłaty faktycznie pobrane lub ściągnięte na podstawie przepisów tej ustawy.

⁸ Zob. np. art. 76a i 76b k.k.s. oraz uwagi w tym zakresie G. Łabudy [w:] *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, pod red. P. Kardasa, G. Łabudy, T. Razowskiego, Warszawa 2017, Lex/el., tezy nr 1 komentarza do art. 76a.

⁹ Szerzej o tym zob. Z. Siwik, *Systematyczny komentarz do ustawy karnej skarbowej. Część ogólna*, Wrocław 1993, s. 8–10; A. Wiśniewski, *Zagadnienie odrębności prawa karnego skarbowego*, Szczecin 2012, s. 95–108; L. Wilk, *W sprawie autonomii materialnego prawa karnego skarbowego*, PiP 2009, nr 8, s. 40–42; V. Konarska-Wrzošek [w:] *Prawo i postępowanie karne skarbowe*, pod red. V. Konarskiej-Wrzošek, J. Skorupki, T. Oczkowskiego, Warszawa 2010, s. 30.

Regulacja Kodeksu karnego skarbowego, w ramach którego ustawodawca zamieszcza przepisy prawa materialnego, procesowego i przepisy dotyczące wykonywania orzeczeń zapadłych w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe, jest regulacją zamkniętą, autonomiczną i odrębną od regulacji prawa karnego (powszechnego), obejmującą całościowo dziedziny prawa finansowego¹⁰. Skutkiem tej odrębności jest między innymi charakterystyczny cel postępowania karnego skarbowego. Mianowicie przepisy Kodeksu karnego skarbowego mają na celu takie ukształtowanie postępowania w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe, aby osiągnięte zostały cele tego postępowania w zakresie wyrównania uszczerbku finansowego Skarbu Państwa¹¹.

3. Podmiot i strona podmiotowa

Sprawcą czynów zabronionych stypizowanych w przepisach art. 57a i 57b k.k.s. może być tylko komornik sądowy, są to zatem czyny zabronione indywidualne. Takie rozwiązanie jest naturalnym następstwem nałożenia na komorników sądowych obowiązku przekazywania opłat egzekucyjnych i miesięcznych informacji o uzyskanych opłatach egzekucyjnych oraz opłatach egzekucyjnych podlegających przekazaniu (art. 149 ust. 2 i 5 u.k.s.).

Z perspektywy odpowiedzialności karnej za przestępstwa skarbowe oraz odpowiedzialności za wykroczenia skarbowe warto pamiętać o treści art. 9 § 3 k.k.s., który rozciąga odpowiedzialność karną za przestępstwa skarbowe oraz odpowiedzialność za wykroczenia skarbowe na tego, kto na podstawie przepisu prawa, decyzji właściwego organu, umowy

¹⁰ Z. Siwik, *Systematyczny...*, *op. cit.*, s. 9. Autor podkreśla specyfikę polskiej regulacji dotyczącej prawa karnego skarbowego, trafnie wskazując, że w zasadzie nie spotyka się ustaw obcych, które całościowo obejmowałyby ochroną wszystkie dziedziny prawa finansowego.

¹¹ Zob. art. 114 § 1 k.k.s.

lub faktycznego wykonywania zajmuje się sprawami gospodarczymi¹², zwłaszcza finansowymi, danej osoby fizycznej – w szczególności dotyczy to księgowego rozliczającego działalność np. komornika sądowego. Powierzenie obowiązków w zakresie rozliczeń podatkowych fachowym osobom trzecim nie znosi samo przez się odpowiedzialności w sferze prawa karnego skarbowego, której ponoszenie jest i tak możliwe. Dzieje się tak w przypadku wykazania, że powierzający te obowiązki miał świadomość możliwości wadliwego rozliczenia i godził się na ewentualnie niezgodne z przepisami prawa rozliczenie¹³.

Określenie komornika sądowego jako sprawcy przestępstwa skarbowego stanowi wyjątkową regulację na tle przepisów Tytułu I Działu II Kodeksu karnego skarbowego. Jakkolwiek ustawodawca sięga w tych przepisach do pewnych kategorii podmiotów, typowych dla instytucji właściwych prawu podatkowemu (podatnik, płatnik, inkasent), czy prawu dewizowemu (rezydent, nierezydent), to jednak określa w ten sposób zawsze pewną klasę podmiotów, którą cechuje nałożenie na nich określonych ustawowo obowiązków. Tymczasem komornik sądowy to funkcjonariusz publiczny, będący organem władzy publicznej¹⁴ w zakresie wykonywania czynności w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym (art. 2 ust. 1 i 3 ust. 1 u.k.s.)¹⁵. Podmiotem przestępstwa skarbowego, a więc czynu zabronionego, ze swej natury godzącego w interesy finansowe Skarbu Państwa¹⁶, uczyniono

¹² Ustawodawca nie definiuje pojęcia zajmowania się sprawami gospodarczymi. W orzecznictwie przyjmuje się, że o zajmowaniu się sprawami gospodarczymi z pewnością można mówić wobec osoby, która ma pewną swobodę w podejmowaniu decyzji i ich realizacji; por. np. wyrok SA we Wrocławiu z dnia 29 maja 2013 r., II AKa 104/13, Legalis.

¹³ Por. postanowienie SN z dnia 23 maja 2002 r., V KKN 426/00, Legalis.

¹⁴ Zob. wyrok WSA w Łodzi z dnia 15 kwietnia 2016 r., I SA/Łd 338/16, online: orzeczenia.nsa.gov.pl (dostęp: 27.06.2019) oraz cytowane w uzasadnieniu do tego wyroku poglądy judykatury i doktryny.

¹⁵ W uzasadnieniu projektu ustawy podkreślono, że „komornicy nie są «przedsiębiorcami» działającymi na własną rękę, lecz funkcjonariuszami publicznymi wykonującymi zadania jako organ władzy publicznej w ramach powierzonego im imperium państwowego”.

¹⁶ W prawie karnym skarbowym chodzi nie o ochronę interesu finansowego Skarbu Państwa jako uczestnika obrotu prawnego, rozporządzającego przysługującymi mu prawami o charakterze cywilnoprawnym, lecz o ochronę interesu finansowego państwa sprawującego imperium; tak: A. Wiśniewski, *Zagadnienie...*, op. cit., s. 50.

wyłącznie osobę, która jest organem władzy publicznej. Jest to niespotykane w prawie karnym skarbowym rozwiązanie legislacyjne.

Czyny zabronione stypizowane w przepisach art. 57a k.k.s. oraz w przepisach art. 57b k.k.s. mogą być popełnione tylko umyślnie (art. 4 § 1 k.k.s.). Czyn zabroniony popełniony jest umyślnie, jeżeli sprawca ma zamiar jego popełnienia, czyli chce go popełnić (zamiar bezpośredni) albo przewidując możliwość jego popełnienia, na to się godzi (zamiar ewentualny)¹⁷. Od razu warto zaakcentować, że w orzecznictwie przyjęto, iż umyślność zachowania się sprawcy, odnosząca się także do przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych dotyczących obowiązków podatkowych lub im podobnych, nie może być wywodzona z samego faktu zaistnienia znamion strony przedmiotowej danego czynu zabronionego. Nie można jej domniemywać, lecz należy ją udowodnić, choćby na podstawie dowodów pośrednich, w drodze logicznego rozumowania z całokształtu zebranego materiału dowodowego¹⁸.

Karnoprawne przypisanie zamiaru bezpośredniego opiera się na ustaleniu przez sąd, że sprawca miał świadomość realizacji znamion przedmiotowych danego czynu zabronionego (np. świadomość tego, że wbrew obowiązkowi nie przekazuje opłat egzekucyjnych na rachunek urzędu skarbowego), a zarazem towarzyszyło temu jego określone nastawienie psychiczne – skierowane na realizację znamion danego czynu zabronionego (np. chęć nieprzekazania opłat egzekucyjnych na rachunek urzędu skarbowego z uwagi na potrzebę wykorzystania środków pochodzących z tychże opłat). Dla przyjęcia, iż zachowanie

¹⁷ Wykroczenia skarbowe, inaczej niż wykroczenia, mogą być popełnione – tak jak przestępstwa skarbowe – tylko umyślnie, chyba żeby ustawodawca inaczej zdecydował. Wykroczenia skarbowe stypizowane w art. 57a § 3 k.k.s. i w art. 57b § 2 k.k.s. mogą być popełnione tylko umyślnie.

¹⁸ Por. postanowienie SN z dnia 23 maja 2002 r., V KKN 426/00, Legalis. Stanowisko to jest całkowicie trafne, jednak należy podkreślić, że w praktyce wcale niewyjątkowo zdarza się automatyczne „przenoszenie” ustaleń związanych z realizacją strony przedmiotowej czynu zabronionego na stronę podmiotową, w tym wręcz automatyczne przypisywanie umyślności. Niepozbawione racji są, odnoszące się do tego problemu, uwagi G. Łabudy [w:] *Kodeks..., op. cit.*, pod red. P. Kardasa, G. Łabudy, T. Razowskiego, tezy nr 1 *in fine* do art. 4.

sprawcy znamionował zamiar bezpośredni, nie jest konieczne dowiedzenie, że sprawca zmierzał w celu realizacji znamion czynu zabronionego, bo było to dla niego korzystne, bo tego pragnął – wystarczy, że w następstwie podjętego zachowania: działania lub zaniechania, zrealizowanie znamion przedmiotowych czynu zabronionego było nieuniknione¹⁹. Natomiast zamiar ewentualny sprowadza się do przewidywania przez sprawcę możliwości popełnienia czynu zabronionego oraz towarzyszącemu mu nastawieniu psychicznemu określanemu przez przepis jako „godzenie się na taki stan rzeczy”. Zamiar ewentualny zawsze występuje z jakimś towarzyszącym mu zamiarem bezpośrednim, który zresztą wcale nie musi odnosić się do realizacji znamion przedmiotowych czynu zabronionego²⁰.

Uwzględniając ostatnie uwagi, wypada podkreślić, że nie jest zachowaniem umyślnym zachowanie powodowane błędem co do okoliczności stanowiącej znamię czynu zabronionego²¹. Błędy lub oczywiste omyłki w rozliczaniu należności budżetowych o charakterze publicznoprawnym, w tym opłat egzekucyjnych, znamionuje zawsze nieumyślność²².

4. Nieprzekazanie opłat egzekucyjnych, niezłożenie informacji o uzyskanych opłatach egzekucyjnych

Znamieniem strony przedmiotowej czynów zabronionych stypizowanych w przepisach art. 57a k.k.s. jest nieprzekazanie wbrew obowiązкови, o którym mowa w art. 149 ust. 2 u.k.s., na rachunek właściwego urzędu skarbowego podlegających przekazaniu opłat egzekucyjnych

¹⁹ Por. np.: M. Cieślak, *Polskie prawo karne. Zarys systemowego ujęcia*, Warszawa 1994, s. 300–302; A. Zoll, *Nowa kodyfikacja karna. Kodeks karny. Zasady odpowiedzialności karnej*, z. 12, Warszawa 1998, s. 94–95.

²⁰ Por. wyrok SA we Wrocławiu z dnia 23 czerwca 2015 r., II AKa 132/15, Legalis; zob. też uwagi autorów cytowanych we wcześniejszym przypisie.

²¹ Zob. wyrok SR w Warszawie z dnia 6 listopada 2014 r., IV K 485/12, Legalis.

²² Zob. art. 10 § 1 k.k.s. Por.: uwagi G. Łabudy [w:] *Kodeks..., op. cit.*, pod red. P. Kardasa, G. Łabudy, T. Razowskiego, tezy do art. 16b oraz L. Wilka [w:] *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, pod red. L. Wilka, J. Zagrodnika, Warszawa 2018, Legalis, tezy do art. 16b.

albo przekazanie ich w niewłaściwej wysokości. Ustawodawca wyróżnia zatem dwie formy zachowania sprawcy: zaniechanie przekazania odpowiedniej kwoty na rachunek urzędu skarbowego oraz działanie polegające na dokonaniu wpłaty na rachunek urzędu skarbowego, ale niewłaściwie naliczonej. Należy dodać, że w tym ostatnim przypadku ustawodawca wcale nie ogranicza zachowania sprawcy do zaniżenia wielkości przekazanej opłaty.

Opłaty egzekucyjne w rozumieniu ustawy o komornikach sądowych to opłaty faktycznie pobrane lub ściągnięte na podstawie przepisów ustawy o kosztach komorniczych²³. Sposób pobierania i wielkość opłat egzekucyjnych zostały uregulowane przede wszystkim w przepisach art. 21 i n. u.k.k. Nawet pobieżna analiza kilkudziesięciu przepisów, regulujących te kwestie, pozwala przypuszczać, że nie w każdym przypadku naliczenie opłaty egzekucyjnej będzie zadaniem prostym²⁴. Do piątego dnia miesiąca kalendarzowego następującego po miesiącu, w którym zostały uzyskane, opłaty egzekucyjne należy przekazać – po potrąceniu wynagrodzenia prowizyjnego komornika – na rachunek urzędu skarbowego. Tego samego dnia komornik sądowy ma obowiązek przekazać należne mu wynagrodzenie prowizyjne na odrębny rachunek bankowy służący pokryciu kosztów działalności egzekucyjnej (art. 150 ust. 4 u.k.s.). Zaniechanie przekazania opłat w wymienionym terminie spowoduje, że zasadniczo z szóstym dniem miesiąca kalendarzowego zrealizowane zostaną znamiona strony przedmiotowej analizowanego typu czynu zabronionego²⁵. Natomiast czyn zabroniony, polegający na przekazaniu niewłaściwie obliczonej opłaty egzekucyjnej, będzie popełniony w dacie przekazania tej kwoty.

²³ Ustawa z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych (Dz.U. z 2018 r., poz. 770 ze zm.); dalej: u.k.k.

²⁴ W razie ujawnienia *in concreto* skomplikowanych zagadnień związanych z rozliczaniem opłat egzekucyjnych, przy błędnym ich rozliczeniu dyskusyjne będzie uznanie zachowania sprawcy za zawinione. Obiektywne ustalenie błędnego rozliczenia opłaty egzekucyjnej nie może, zdaniem autora, pociągać za sobą (automatycznie) stwierdzenia, że doszło do popełnienia czynu zabronionego.

²⁵ Jest to czyn zabroniony popełniony w tym konkretnym dniu, nie jest to czyn trwały, który rozciągałby się na kolejne dni – aż do przekazania opłat urzędowi skarbowemu.

Autor niniejszego artykułu wskazał już wcześniej, że w zależności od wartości podlegających przekazaniu opłat egzekucyjnych, czyn sprawcy może być zakwalifikowany jako wykroczenie skarbowe z art. 57a § 3 k.k.s. (jeżeli ich suma nie przekracza pięciokrotnej wysokości minimalnego wynagrodzenia w czasie popełnienia czynu zabronionego²⁶), przestępstwo skarbowe z art. 57a § 2 k.k.s. (jeżeli ich suma nie przekracza dwustukrotnej wysokości minimalnego wynagrodzenia w czasie popełnienia czynu zabronionego²⁷) lub przestępstwo skarbowe z art. 57a § 1 k.k.s. (w pozostałych przypadkach). Z perspektywy kwalifikacji prawnej czynów zabronionych stypizowanych w art. 57a k.k.s. warto pamiętać, że w prawie karnym skarbowym znana jest konstrukcja czynu ciągłego. Jeżeli zatem sprawca w kolejnych dwóch (lub więcej) miesiącach nie przekazuje na rachunek urzędu skarbowego podlegających przekazaniu opłat egzekucyjnych, a to w wykonaniu tego samego zamiaru lub z wykorzystaniem takiej samej sposobności, uważa się, że jego zachowanie stanowi jeden czyn zabroniony²⁸.

Z kolei do dziesiątego dnia kalendarzowego następującego po miesiącu, w którym zostały uzyskane opłaty egzekucyjne podlegające przekazaniu do urzędu skarbowego, komornik sądowy ma obowiązek złożyć w tymże urzędzie miesięczną informację o uzyskanych opłatach egzekucyjnych według wzoru określonego w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości²⁹. Wskazana informacja stanowi dowód księgowy.

²⁶ Zob. art. 53 § 3 i § 6 k.k.s.

²⁷ Zob. art. 53 § 14 k.k.s.

²⁸ Art. 6 § 2 k.k.s.; ustawodawca wskazuje, że zachowania sprawcy występują w krótkich odstępach czasu. Szerzej o konstrukcji czynu ciągłego zob. zwłaszcza: M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, *Czyn ciągły i ciąg przestępstw w Kodeksie karnym z 1997 roku. Nowa kodyfikacja karna. Kodeks karny, krótkie komentarze*, z. 20, Warszawa 1999, s. 29–81, a także P. Kardas [w:] *Kodeks...*, pod red. P. Kardasa, G. Łabudy, T. Razowskiego, *op. cit.*, tezy komentarza do art. 6 k.k.s. W kontekście wskazanych tu publikacji warto zauważyć, że konstrukcja czynu ciągłego na gruncie Kodeksu karnego skarbowego, choć ma niejedną element wspólny z konstrukcją takiego czynu na gruncie Kodeksu karnego, to jednak nie jest tożsama tamtej konstrukcji.

²⁹ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 grudnia 2018 r. w sprawie wzoru informacji składanej przez komornika sądowego do urzędu skarbowego o uzyskanych oraz podlegających przekazaniu opłatach egzekucyjnych (Dz.U. z 2018 r., poz. 2431).

Jeżeli komornik sądowy nie złoży informacji, zrealizuje ustawowe znamiona strony przedmiotowej przestępstwa skarbowego z art. 57b § 1 k.k.s.; podobnie będzie, gdy złoży informację już po wymienionym terminie lub poda w niej dane niezgodne ze stanem rzeczywistym. W razie możliwości zakwalifikowania danego czynu jako wypadku mniejszej wagi³⁰, czyn taki kwalifikuje się jako wykroczenie skarbowe (art. 57b § 2 k.k.s.).

Zarówno w orzecznictwie, jak i w doktrynie powszechnego prawa karnego przesłanki pozwalające na przyjęcie, że dany czyn stanowi wypadek mniejszej wagi, ujmują się niejednolicie. W świetle art. 53 § 8 k.k.s. nie powinno jednak budzić wątpliwości, że na gruncie prawa karnego skarbowego ustawodawca opiera się na koncepcji przedmiotowo-podmiotowej, określającej zakres kryteriów wypadku mniejszej wagi według elementów przedmiotowych i podmiotowych danego czynu³¹. W myśl ostatnio wskazanego przepisu wypadek mniejszej wagi jest to czyn zabroniony kwalifikowany tak ze względu na niski stopień społecznej szkodliwości czynu, sposób i okoliczności popełnienia czynu zabronionego, jak i pobudki działania sprawcy, zasługujące na uwzględnienie. Przykładowo, w odniesieniu do czynu zabronionego z art. 57b k.k.s., jako czyn mniejszej wagi zakwalifikować można z zasady takie zachowanie sprawcy, który rzetelnie rozliczył opłaty egzekucyjne, ale z uwagi na realizowanie innych jeszcze, pilnych, ciężących na nim obowiązków, nie wykonał w terminie obowiązku dotyczącego złożenia informacji, którą ostatecznie złożył niedługo po ustawowo określonym terminie³².

³⁰ Na temat kwalifikacji czynu jako wypadku mniejszej wagi zob. np. O. Włodkowski, *Wypadek mniejszej wagi w Kodeksie karnym skarbowym*, Monitor Podatkowy 2014, nr 7, *passim*.

³¹ Por. uchwałę SN z dnia 15 lipca 1971 r., OSNKW 1971/11/163 oraz z dnia 22 grudnia 1978 r., OSNKW 1979/1–2/1; postanowienie SN z dnia 13 października 2004 r., V KK 216/04, Legalis.

³² Przy czym *in concreto* godne rozważenia jest, czy aby w takim przypadku stopień społecznej szkodliwości czynu nie jest znikomy, a wówczas postępowanie karno-skarbowe należałoby umorzyć (art. 1 § 2 k.k.s. w zw. z art. 17 § 1 pkt 3 k.p.k. w zw. z art. 113 § 1 k.k.s.).

5. Zagadnienia dotyczące karania

Bardzo kontrowersyjnym zagadnieniem, z perspektywy wprowadzenia w życie przepisów art. 57a–57b k.k.s., są ustawowe granice kary, w szczególności za przestępstwo skarbowe stypizowane w art. 57a § 1 k.k.s. W typie podstawowym przestępstwa skarbowego nieprzekazania opłat egzekucyjnych ustawodawca przewidział bardzo surową – jak na regulację Kodeksu karnego skarbowego – karę. Za to przestępstwo skarbowe grozi bowiem kara grzywny do 720 stawek dziennych³³ albo kara pozbawienia wolności³⁴, albo obie te kary łącznie. Dla porównania, takie same ustawowe granice kary zostały przewidziane za przestępstwa skarbowe: uchylania się przez podatnika od opodatkowania (art. 54 § 1 k.k.s.), fałszowania znaków akcyzy (art. 67 k.k.s.), przemytu celnego (art. 86 § 1 k.k.s.), czy nielegalnego urządzania lub prowadzenia gier hazardowych w celu osiągnięcia korzyści majątkowej (art. 107 § 3 k.k.s.).

Tak wysokie ustawowe granice kary powodują, że sprawca przestępstwa skarbowego z art. 57a § 1 k.k.s. nie może skorzystać z instytucji służących zaniechaniu ukarania sprawcy: dobrowolnego poddania się odpowiedzialności (art. 17 § 2 pkt 1 k.k.s.) oraz odstąpienia od wymierzenia kary (art. 19 § 1 pkt 1 k.k.s.). Możliwe jest natomiast warunkowe umorzenie postępowania w sprawie o przestępstwo skarbowe na podstawie art. 66 § 1 k.k. i art. 67 § 1 k.k. w zw. z art. 20 § 2 k.k.s.³⁵

³³ Najniższa liczba stawek wynosi 10; jedna stawka dzienna nie może być niższa od jednej trzydziestej części minimalnego wynagrodzenia ani też przekraczać jej czterystukrotności. Ustalając stawkę dzienną, sąd bierze pod uwagę dochody sprawcy, jego warunki osobiste, rodzinne, stosunki majątkowe i możliwości zarobkowe (art. 23 § 1 i § 3 k.k.s.).

³⁴ Kara pozbawienia wolności trwa najkrócej 5 dni, najdłużej – 5 lat; wymierza się ją w dniach, miesiącach i latach (art. 27 § 1 k.k.s.).

³⁵ Dopuszczalne jest zastosowanie warunkowego umorzenia postępowania karnego w przypadku zagrożenia przestępstwa karą pozbawienia wolności do 5 lat lub ograniczenia wolności oraz grzywną kumulatywnie. Por. J. Lachowski [w:] *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz do artykułów 1–116*, pod red. R. Zawłockiego, M. Królikowskiego, Warszawa 2017, Legalis, tezy nr C2 do art. 66. Szerzej o tej instytucji zob. G. Łabuda, *Sporne kwestie warunkowego umorzenia postępowania karnego w sprawie o przestępstwo skarbowe*, Probacja 2009, nr 3–4, *passim*; S. Kowalski, Środki probacyjne w Kodeksie karnym skarbowym po nowelizacji Kodeksu karnego, Probacja 2015, nr 3, *passim*.

Przestępstwo skarbowe nieprzekazania opłat egzekucyjnych, których suma jest małej wartości (art. 57a § 2 k.k.s.), oraz przestępstwo skarbowe niezłożenia informacji o uzyskanych opłatach egzekucyjnych (art. 57b § 1 k.k.s.) są zagrożone karą grzywny do 720 stawek dziennych. W porównaniu do innych przestępstw skarbowych nie jest to bynajmniej niskie zagrożenie karą, zwłaszcza biorąc pod uwagę granice wartości jednej stawki dziennej określone w art. 23 § 3 k.k.s. Sprawcy tych przestępstw skarbowych również mogą ubiegać się o warunkowe umorzenie postępowania, a ponadto skorzystać z dobrodziejstwa instytucji zaniechania ukarania sprawcy: dobrowolnego poddania się odpowiedzialności oraz odstąpienia od wymierzenia kary.

Z kolei ustawowe zagrożenie karą za wykroczenie skarbowe jest w Kodeksie karnym skarbowym uregulowane jednolicie. Sprawca wykroczenia skarbowego nieprzekazania opłat egzekucyjnych, których suma nie przekracza ustawowego progu (art. 57a § 3 k.k.s.), oraz sprawca wykroczenia skarbowego niezłożenia informacji o uzyskanych opłatach egzekucyjnych, stanowiącego czyn mniejszej wagi (art. 57b § 2 k.k.s.), podlegają karze grzywny określonej kwotowo – w granicach od jednej dziesiątej do dwudziestokrotnej wysokości minimalnego wynagrodzenia (art. 48 § 1 k.k.s.). W odniesieniu do sprawców wykroczeń skarbowych nie stosuje się instytucji warunkowego umorzenia postępowania, natomiast mogą oni korzystać z instytucji zaniechania ukarania sprawcy wykroczenia skarbowego: dobrowolnego poddania się odpowiedzialności oraz odstąpienia od wymierzenia kary.

6. Zbieg przestępstw skarbowych z przestępstwami

Nie powinno ulegać wątpliwości, że komornik sądowy, który umyślnie, wbrew obowiązкови, nie przekazuje na rachunek właściwego urzędu skarbowego podlegających przekazaniu opłat egzekucyjnych albo przekazuje je w zaniżonej wysokości, z reguły wypełnia takim zachowaniem ustawowe znamiona czynu zabronionego z art. 231 § 1 k.k., a jeżeli

działa w celu osiągnięcia korzyści majątkowej – z art. 231 § 2 k.k. Nie dopełnia bowiem ciążącego na nim obowiązku, a zarazem działa na szkodę interesu publicznego, zaniżając dochód budżetu państwa. Wskazane zachowanie może jednocześnie wyczerpywać znamiona przestępstwa skarbowego z art. 57a § 1 lub § 2 k.k.s. – w zależności od kwoty należności podlegającej przekazaniu do urzędu skarbowego. W takim przypadku dochodzi do zbiegu przestępstwa z art. 231 § 1 lub § 2 k.k. z przestępstwem skarbowym z art. 57a § 1 lub § 2 k.k.s. Podobnie jest w przypadku przestępstwa skarbowego z art. 57b § 1 k.k.s. Komornik sądowy, który umyślnie nie składa w ustawowo określonym terminie informacji, składa informację po tym terminie lub podaje w niej dane niezgodne ze stanem rzeczywistym – najczęściej działa na szkodę interesu publicznego, utrudniając kontrolę rozliczenia opłat z budżetem państwa.

Zagadnienie skutków realizacji tym samym zachowaniem ustawowych znamion czynu zabronionego stypizowanego w Kodeksie karnym i – równocześnie – w Kodeksie karnym skarbowym było przedmiotem uchwały składu 7 sędziów z dnia 24 stycznia 2013 r.³⁶ Sąd Najwyższy wskazał, że reguły wyłączenia wielości ocen mają zastosowanie jedynie w wypadku zbiegu przepisów ustawy, natomiast nie stosuje się ich w razie idealnego zbiegu czynów zabronionych, o którym mowa w art. 8 § 1 k.k.s.³⁷ Istota tego rozstrzygnięcia opiera się na założeniu, że z wykładni językowej rzeczzonego przepisu wynika, iż jeżeli ten sam czyn, rozumiany jako wyodrębnione, zwarte czasowo i terytorialnie zachowanie sprawcy, wypełniający znamiona przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, realizuje równocześnie znamiona przestępstwa lub wykroczenia, to obowiązkiem sądu jest zastosować każdy z tych przepisów. Chodzi więc o równoległą odpowiedzialność karną skarbową i odpowiedzialność

³⁶ Uchwała SN (w składzie 7 sędziów) z dnia 24 stycznia 2013 r., I KZP 19/12, OSNKW 2013/2/13.

³⁷ W odniesieniu do stanowisk judykatury poprzedzających wymienioną uchwałę zob. M. Gabriel-Węglowski, *Kwalifikacja prawna czynu zabronionego wystawienia nierzetelnej faktury VAT*, Lex/el. 2014 i cytowane przez autora orzeczenia.

karną (lub odpowiedzialność za wykroczenie)³⁸. Jakkolwiek ów pogląd Sądu Najwyższego spotkał się w doktrynie z krytyką³⁹, to jednak został przyjęty i aktualnie dominuje w orzecznictwie⁴⁰. Niedawno został powtórzony w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2017 r.⁴¹

Innymi słowy, w razie gdy czyn komornika sądowego, polegający na umyślnym nieprzekazaniu, wbrew obowiązкови, na rachunek właściwego urzędu skarbowego podlegających przekazaniu opłat egzekucyjnych albo przekazaniu ich w zaniżonej wysokości, realizuje ustawowe znamiona czynu zabronionego z art. 231 § 1 k.k., a równocześnie z art. 57a § 1 k.k.s., sąd ma obowiązek osądzić i ewentualnie wymierzyć karę osobno za przestępstwo z art. 231 § 1 k.k., a osobno za przestępstwo skarbowe z art. 57a § 1 k.k.s. Taki sam skutek wywołuje jednoczesna realizacja przez sprawcę ustawowych znamion czynu zabronionego z art. 231 § 1 k.k. oraz z art. 57b § 1 k.k.s. Wówczas wykonaniu podlega tylko najsurowsza z kar, co nie stoi na przeszkodzie wykonaniu środków karnych lub innych środków orzeczonych na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów⁴².

7. Konkluzje

Z dniem 1 stycznia 2019 r., na podstawie art. 267 u.k.s., weszły w życie przepisy art. 57a–57b k.k.s., typizujące nowe czyny zabronione: przestępstwo skarbowe nieprzekazania opłat egzekucyjnych (art. 57a § 1 k.k.s.)

³⁸ R.A. Stefański, *Przegląd uchwał Izby Karnej oraz Izby Wojskowej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego materialnego za 2013 r.*, Ius Novum 2014, nr 1, s. 213.

³⁹ Zob. np. krytyczne uwagi wyrażone w glosie L. Wilka w OSP 2013, z. 7–8, s. 608–609, a ponadto: J. Majewski, *Reguły wyłączenia wielości ocen a konstrukcja idealnego zbiegu czynów zabronionych (przestępstw lub wykroczeń)*, Palestra 2015, nr 11–12, s. 65–81; G. Artymiak, *O konstrukcji zbiegu idealnego – uwagi na tle uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2013 r.*, I KZP 19/12, Wojskowy Przegląd Prawniczy 2015, nr 1. Stanowisko Sądu Najwyższego skrytykował też G. Łabuda [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, pod red. P. Kardasa, G. Łabudy, T. Razowskiego, tezy nr 29 do art. 62 k.k.s., zaś zaaprobował m.in. R.A. Stefański, *Przegląd...*, *op. cit.*, s. 213–214.

⁴⁰ Por. wyrok SA w Łodzi z dnia 2 kwietnia 2013 r., II AKa 202/12, Legalis nr 746718; wyrok SA w Katowicach z dnia 16 stycznia 2014 r., II AKa 195/13, Legalis nr 775711; wyrok SA w Katowicach z dnia 11 kwietnia 2016 r., II AKa 506/15, Legalis nr 1456694.

⁴¹ Postanowienie SA z dnia 5 grudnia 2017 r., III KK 256/17, Legalis.

⁴² Zob. art. 8 § 2 k.k.s. i art. 181 k.k.s.

oraz przestępstwo skarbowe niezłożenia informacji o uzyskanych opłatach egzekucyjnych (art. 57b § 1 k.k.s.). Ustawodawca przewidział typy uprzywilejowane tychże czynów (art. 57a § 2–3 k.k.s., art. 57b § 2 k.k.s.). W uzasadnieniu projektu ustawy o komornikach sądowych całkowicie przemilczano fakt stypizowania nowych czynów zabronionych.

Dobrem prawnie chronionym w art. 57a k.k.s. i art. 57b k.k.s. jest wykonanie przez komornika sądowego obowiązku rozliczenia z tytułu uzyskanych opłat egzekucyjnych.

Sprawcą czynów zabronionych stypizowanych w przepisach art. 57a i 57b k.k.s. może być tylko komornik sądowy, a więc jedynie organ władzy publicznej. Jest to niespotykane w prawie karnym skarbowym rozwiązanie legislacyjne.

Czyny zabronione stypizowane w przepisach art. 57a k.k.s. oraz w przepisach art. 57b k.k.s. mogą być popełnione tylko umyślnie.

Ustawodawca przewidział relatywnie wysokie kary za przestępstwa skarbowe z art. 57a § 1 i § 2 k.k.s. oraz z art. 57b § 1 k.k.s. Z uwagi na ustawowe granice kary przewidziane za przestępstwo skarbowe z art. 57a § 1 k.k.s., sprawca tego czynu nie może skorzystać z najpopularniejszej w praktyce instytucji zaniechania ukarania sprawcy – dobrowolnego poddania się odpowiedzialności.

Regulacja z art. 57a k.k.s. i art. 57b k.k.s. jest zbędna, gdyż społecznie szkodliwe czyny, wyczerpujące ustawowe znamiona określone w tych przepisach, są kwalifikowane również na podstawie art. 231 § 1 k.k., a niekiedy art. 231 § 2 k.k.

Kompleksowy zbiór przepisów

opracowany specjalnie dla komorników
i kancelarii komorniczych

Nie zwlekaj i odwiedź
stronę Wydawnictwa Currenda
www.sklep.currenda.pl

STRESZCZENIE **Rozwiązania ustrojowe egzekucji sądowej a prawo do sądu**

Artykuł traktuje o rozwiązaniach organizacyjnych egzekucji sądowej w obowiązującej od dnia 1 stycznia 2019 roku ustawie o komornikach sądowych. W pierwszej części opracowania odwołano się do standardów ponadnarodowych oraz konstytucyjnych, a także zobowiązań Polski, które wynikają z członkostwa w Unii Europejskiej. Nawiązano także do zawartych umów międzynarodowych w zakresie prawa do sądu, a co za tym idzie – także prawa do egzekucji. Następnie omówiono pozycję ustrojową komornika sądowego w polskim systemie prawa oraz proces tworzenia i obsadzania rewirów komorniczych. Szczególną uwagę poświęcono roli kuratora kancelarii komorniczej w zakresie jego kompetencji. W podsumowaniu rozważań zawarto wnioski de lege ferenda.

Słowa kluczowe: egzekucja sądowa, postępowanie egzekucyjne, prawo do egzekucji, komornicy sądowi, rewiry komornicze

SUMMARY **Statutory Solutions of Court Enforcement vs. Right to Court**

The article concerns organizational solutions of court enforcement introduced in the Act on Bailiffs applicable since 1 January 2019. In the first part, supranational and constitutional standards have been referred to as well as obligations of Poland that result from its membership in the European Union. Moreover, international agreements with respect to the right to court have been referred to and, consequently, to the right to enforcement. Next, the statutory position of a bailiff has been described in the Polish legal system and the process of creating and filling bailiff's districts. Special attention has been paid to the role of a probation officer of a bailiff's office with regard to his/her competences. The summary of analysis includes conclusions de lege ferenda.

Keywords: court enforcement, enforcement proceedings, right to enforcement, court bailiffs, bailiff's districts

Rozwiązania ustrojowe egzekucji sądowej a prawo do sądu

1. Prawo do sądu, zasada *effective remedy* oraz *right to its enforcement* w prawie unijnym

Prawo do sądu jest samoistną zasadą konstytucyjną, wyrażoną w art. 45 w zw. z art. 2 Konstytucji RP¹, a także w art. 6 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności². Zgodnie z art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej³, każdy, kogo prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka prawnego przed sądem, zgodnie z warunkami przewidzianymi w tym artykule. Przepis ten statuuje ponadto zasadę *effective remedy* (efektywnego środka prawnego). W doktrynie i orzecznictwie⁴ pojęcie to rozumiane jest bardzo szeroko. W najszerszym ujęciu oznacza postępowanie sądowe z jego instytucjami procesowymi, w tym legitymacją sądową i procesową, terminami

¹ Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.

² Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284.

³ Dz.U. UE 2010/C Nr 83, poz. 389.

⁴ A. Wróbel, *Autonomia proceduralna państw członkowskich. Zasada efektywności i zasada efektywnej ochrony sądowej w prawie Unii Europejskiej*, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny 2005 (LXVII), z. 1, s. 37; za: C. Harlow, *A Common European Law of Remedies* [w:] *The Future of Remedies in Europe*, pod red. C. Kilpatricka, T. Novitza, P. Skidmore'a, Oxford-Portland Oregon 2000, s. 73.

procesowymi, regułami postępowania dowodowego, uzasadnieniem orzeczenia sądu, środkami odwoławczymi (zaskarżenia) i kontrolą sądową decyzji administracyjnych⁵. Według niektórych ujęć, zasada efektywności jest praktycznym wyrazem zasady pierwszeństwa i bezpośrednio skutku, zaś jej cel to umożliwienie jednostkom dochodzenia przed sądami państw członkowskich pełnego przestrzegania i ochrony praw wynikających z prawa wspólnotowego. Według innych – jest wynikiem wykładni funkcjonalnej (celowościowej) przepisów prawa wspólnotowego⁶. Skuteczna ochrona prawna jest natomiast wymogiem szerszej zasady efektywności, rozumianej jako zasada systemowa i aksjologiczna⁷. Nie można jednak nie zauważyć, że dla pełnej ochrony sądowej praw niezbędna jest możliwość ich dochodzenia. Nie ma bowiem dla podmiotu prawa znaczenia stwierdzenie jego racji przez – choćby i prawomocne – orzeczenie sądu, któremu nie zostanie zapewnione urealnienie treści. Należy zatem określić prawo do egzekucji jako nieodzowny element prawa do sądu, a tym samym efektywnej ochrony prawnej. Prawo do sądu nie dotyczy *sensu stricto* jedynie postępowania sądowego, lecz także postępowania egzekucyjnego. Podniósł to zresztą Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku z dnia 24 lutego 2003 r.⁸, w którym stwierdził, iż prawo do sądu należy rozpatrywać nie tylko w perspektywie możliwości wydania konkretnego rozstrzygnięcia (orzeczenia sądowego), ale także możliwości jego egzekucji. Dalej, jak wskazuje Trybunał, zadaniem ustawodawcy jest stworzenie takiej normatywnej sytuacji, w której zapewnione będzie nie tylko prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (wyroku), ale i możliwość jego wykonania. W doktrynie prawa wspólnotowego funkcjonuje pojęcie *right to its enforcement*

⁵ A. Wróbel, *op. cit.*, s. 37.

⁶ D. Miąsik, *Zasada efektywności prawa wspólnotowego* [w:] *Stosowanie prawa Unii Europejskiej przez sądy*, pod red. A. Wróbla, Zakamycze 2005, s. 315–316.

⁷ N. Półtorak [w:] *System Prawa Administracyjnego. Tom III. Europeizacja prawa administracyjnego*, pod red. R. Hausera, A. Wróbla, Z. Niewiadomskiego, Warszawa 2014, s. 191–193.

⁸ Wyrok TK z dnia 24 lutego 2003 r. w sprawie K 28/02, OTK ZU nr 2/A/2003/13.

(prawo do egzekucji), wywodzone właśnie z art. 6 Konwencji⁹ i rozumiane jako żądanie wykonania wyroku (szerzej – orzeczenia) rozstrzygającego o odpowiedzialności. Prawo to powinno być pojmowane jako wykonanie pełne i wyczerpujące, a nie tylko częściowe¹⁰.

Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka często dotyka problematyki szeroko rozumianego „prawa do egzekucji”. Przykładowo przywołać można chociażby wyrok ETPC z dnia 19 marca 1997 r.¹¹ (Hornsby przeciwko Grecji), w którym Trybunał stwierdził, iż prawo do sądu chronione na podstawie art. 6 Konwencji byłoby iluzoryczne, gdyby krajowy system prawny Układającego się Państwa dopuszczał, aby ostateczne, prawomocne orzeczenie sądu było nieskuteczne na szkodę jednej ze stron. Egzekucja wyroku wydanego przez sąd musi być zatem uważana za integralną część „procesu” w rozumieniu art. 6 Konwencji. Państwo ma pozytywny obowiązek zorganizowania systemu wykonywania orzeczeń sądowych, który jest skuteczny zarówno w teorii, jak i w praktyce oraz zapewnia, iż postępowanie egzekucyjne będzie przeprowadzone bez zbędnej zwłoki. Gdy władze państwowe, zobowiązane do działania w celu wyegzekwowania wyroku sądowego, nie realizują powyższego obowiązku, wówczas brak wymaganej aktywności może powodować pociągnięcie ich do odpowiedzialności na gruncie art. 6 ust. 1 Konwencji¹². Przez pryzmat tych właśnie zagadnień niniejsze opracowanie oceniać będzie rozwiązania ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych¹³.

⁹ Takie stanowisko zaprezentowali m.in. P. Hofmański, A. Wróbel [w:] *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Tom I. Komentarz do art. 1–18*, pod red. L. Garlickiego, Warszawa 2010; zaaprobowane przez J. Derlatkę, *Zasada sprawnej egzekucji sądowej jako element efektywnego wymiaru sprawiedliwości*, Zeszyty Naukowe KUL 2017 (60), nr 3 (239), s. 121 i n.

¹⁰ J. Derlatka, *op. cit.*, s. 122, na podstawie wyroku ETPC z dnia 31 marca 2005 r. w sprawie *Affaire Matheus* przeciwko Francji, skarga nr 62740/00, oraz z dnia 2 marca 2004 r. w sprawie *Sabin Popescu* przeciwko Rumunii, skarga nr 48102/99.

¹¹ *Hornsby v. Greece*, 107/1995/613/701, <http://echr.ketse.com/doc/18357.91-en-19980401/view/> (dostęp: 15.09.2019).

¹² Wyrok ETPC z dnia 19 stycznia 2010 r. w sprawie *Voda* przeciwko Rumunii, skarga nr 35812/02; wyrok ETPC z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie *Paola Esposito* przeciwko Włochom, skarga nr 30883/96, za: J. Derlatka, *op. cit.*, s. 124.

¹³ Dz.U. z 2018 r., poz. 771 z późn. zm.; dalej u.o.k.s.

2. Właściwość funkcjonalna sądu rejonowego i komornika jako organów egzekucyjnych.

Rewir komorniczy i właściwość komornika

Zgodnie z art. 758 k.p.c., organami egzekucyjnymi są sądy (sąd) oraz działający przy tych sądach komornicy. Czynności egzekucyjne wykonywane są jednak przez komorników, z wyjątkiem czynności zastrzeżonych dla sądów (art. 759 § 1 k.p.c.).

Jak wynika z art. 3 ust. 1 u.o.k.s., komornik jest organem władzy publicznej w zakresie wykonywania czynności w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym, któremu powierzono m.in. wykonywanie orzeczeń sądowych w sprawach o roszczenia pieniężne i niepieniężne oraz zabezpieczenie roszczeń, w tym europejskich nakazów zabezpieczenia na rachunku bankowym, z uwzględnieniem wyjątków przewidzianych w ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego¹⁴; wykonywanie innych tytułów wykonawczych oraz tytułów egzekucyjnych, które podlegają wykonaniu egzekucji w drodze egzekucji sądowej bez zaopatrywania ich w klauzulę wykonalności; wykonywanie postanowień o zabezpieczeniu spadku oraz sporządzenie spisu inwentarza, a także wykonywanie zadań określonych w innych ustawach (art. 3 ust. 3 pkt 1–4 u.o.k.s.). Czynności te wykonuje komornik osobiście, z uwzględnieniem wyjątków przewidzianych w ustawie (art. 3 ust. 1 zd. 2 u.o.k.s.).

Zasadniczo komornik działa na obszarze swojego rewiru (art. 8 ust. 1 u.o.k.s.), czyli obszarze właściwości sądu rejonowego, przy którym działa (art. 8 ust. 1 u.o.k.s.), organizując indywidualną kancelarię komorniczą (art. 7 ust. 1 u.o.k.s.), którą tworzy zespół osób i środków materialnych służących do obsługi komornika w zakresie powierzonych mu zadań i czynności (art. 7 ust. 2 u.o.k.s.). Rewir komorniczy to określony ustawowo terytorialny obszar państwa, na którym komornik podejmuje

¹⁴ Dz.U. z 2019 r., poz. 1460 z późn. zm.

należące do niego czynności egzekucyjne i inne czynności wynikające z ustawy. Innymi słowy, rewir stanowi podstawową jednostkę terytorialną, wyznaczającą komornikowi przestrzenne granice jego ustawowego władztwa (*imperium*)¹⁵.

Istota rewiru powiązana jest z istnieniem przepisów o właściwości miejscowej komornika. Kodeks postępowania cywilnego osobno normuje właściwość organu egzekucyjnego w odniesieniu do każdego ze sposobów egzekucji (por. art. 844 § 1, 880, 889 § 1, 895 § 1 i 921 § 1 k.p.c.), nie określając jej w sposób ogólny dla całego postępowania egzekucyjnego. Co do zasady, łącznikiem podmiotowym właściwości jest miejsce zamieszkania, pobytu lub siedziby dłużnika, określane na podstawie przepisów Kodeksu cywilnego – art. 25 w zw. z art. 27–30 k.p.c. (komornik właściwości ogólnej dłużnika) – odmiennie niż przy egzekucji z nieruchomości, do przeprowadzenia której właściwy jest komornik działający przy sądzie, w okręgu którego nieruchomość jest położona (łącznik przedmiotowy – art. 921 § 1 k.p.c.). Ustawodawca w 2018 r. zerwał z wieloletnią zasadą powierzenia egzekucji z ruchomości komornikowi tego sądu, w okręgu którego znajdują się ruchomości (art. 844 § 1 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 stycznia 2019 r.) i ustawą z dnia 22 kwietnia 2018 r. o komornikach sądowych przesądził, iż w tym zakresie właściwy jest komornik właściwości ogólnej dłużnika (art. 261 u.o.k.s.), podobnie jak przy pozostałych sposobach egzekucji, z wyłączeniem egzekucji z nieruchomości. Przy egzekucji z innych wierzytelności ustawodawca posługuje się także łącznikami subsydiarnymi, a to na wypadek braku podstaw do określenia komornika sądu właściwości ogólnej dłużnika (por. art. 895 § 1 k.p.c.), co jednak nie stanowi przedmiotu zainteresowania niniejszego opracowania. We właściwym postępowaniu egzekucyjnym, w ramach właściwości miejscowej, funkcjonuje także właściwość przemienna i wyłączna, podobnie jak przy właściwości sądu. Właściwość wyłączna

¹⁵ A. Marciniak, *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, Warszawa 2014, s. 78. Ze względu na tożsamy treść art. 7 ust. 1 uchylonej ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych z art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych, pogląd ten zachował pełną aktualność.

jest konsekwencją art. 759¹ k.p.c., zgodnie z którym przepisy dotyczące właściwości miejscowej komorników nie uchybiają prawu wyboru komornika określonego w odrębnych przepisach (aktualnie – art. 10 u.o.k.s.), co zostanie szerzej omówione w dalszej części opracowania. Właściwość przemienna dotyczy egzekucji należności alimentacyjnych – zgodnie z art. 1081 § 1 k.p.c., jeżeli egzekucja dotyczy alimentów lub renty mającej charakter alimentów, wniosek o wszczęcie egzekucji można zgłosić również do komornika sądu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania wierzyciela; a także egzekucji z nieruchomości – o ile nieruchomość jest położona w okręgu kilku sądów, wówczas wybór komornika należy do wierzyciela (por. art. 921 § 2 k.p.c.). Komornik, któremu wierzyciel powierzy prowadzenie egzekucji na podstawie art. 1091 § 1 lub 921 § 2 k.p.c., nie działa jednak jako komornik wybrany przez wierzyciela w myśl przepisów o prawie wyboru komornika, lecz jako komornik miejscowo właściwy w myśl przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Właściwość wyłączna dotyczy egzekucji z nieruchomości i jej pochodnych (wydania, wprowadzenia w posiadanie oraz opróżnienia z rzeczy lub osób) oraz spraw, w których przepisy o egzekucji z nieruchomości stosuje się odpowiednio i w których to sprawach nie przysługuje prawo wyboru komornika na podstawie przepisów odrębnych, a do przeprowadzenia których właściwy jest wyłącznie komornik miejsca położenia nieruchomości (art. 921 § 1 k.p.c. w zw. z art. 10 ust. 1 pkt 1, 2, 3 i 4 u.o.k.s.) lub komornik sądu, w okręgu którego statek znajduje się w chwili wszczęcia egzekucji (art. 1015 w zw. z art. 1014 k.p.c. oraz w zw. z art. 10 ust. 1 pkt 5 u.o.k.s.).

Istnienie rewiru komorniczego powiązane jest bezpośrednio z istnieniem sądu rejonowego i dzieli jego los. Ustawodawca zadbał o zapewnienie ciągłości prawa do egzekucji w przypadku zniesienia sądu rejonowego oraz jego utworzenia. Pogłębiona analiza przyjętych w tym zakresie rozwiązań prawnych prowadzi jednak do wniosku, iż zapewnienie to ma charakter po części iluzoryczny. Zgodnie bowiem z art. 8 ust. 5 u.o.k.s., jeżeli w obszarze właściwości nowo utworzonego sądu rejonowego nie

ma siedziby kancelarii, do momentu powołania komornika w tym rewirze czynności egzekucyjne wykonują komornicy dotychczas właściwi (zaznaczyć należy, iż stają się oni z mocy samego prawa komornikami właściwymi w rozumieniu przepisów Kodeksu postępowania cywilnego do dnia uzyskania przez komornika powołanego w rewirze, w którym dotychczas nie działał żaden komornik, prawa wykonywania czynności, tj. złożenia ślubowania – art. 17 ust. 6 u.o.k.s.), co nie budzi wątpliwości interpretacyjnych, a wynik wykładni daje się zastosować w każdym z możliwych stanów faktycznych. W przypadku zniesienia sądu rejonowego, komornicy dotychczas działający przy tym sądzie stają się z mocy prawa komornikami przy sądzie, który swoją właściwością objął obszar właściwości zniesionego sądu (art. 8 ust. 6 u.o.k.s.). Trzeba przy tym zaznaczyć, iż w ustawie nie mówi się o sytuacji, kiedy sąd, przy którym dotychczas działali komornicy, został zniesiony, a obszar jego właściwości podzielono między dwa lub więcej sądów rejonowych – deskryptywny poziom omawianego przepisu wskazywałby, iż komornik w takiej sytuacji stałby się komornikiem przy każdym z sądów, który swoją właściwością objął obszar (a w zasadzie część) właściwości sądu zniesionego, co jest oczywiście niepożądane (na gruncie ustawy niewykonalne i sprzeczne z jej założeniami). Niebezpieczeństwa tego nie eliminuje także przepis art. 8 ust. 4 u.o.k.s. („komornicy, których siedziby kancelarii są położone w obszarze właściwości utworzonego sądu rejonowego, z chwilą jego utworzenia stają się z mocy prawa komornikami przy tym sądzie”), bowiem nie można postawić znaku równości między utworzeniem sądu a zmianą obszaru właściwości sądu dotychczas istniejącego (który obejmuje obszar lub część właściwości sądu zniesionego). Problem ten dostrzegł już I. Kunicki¹⁶ w odniesieniu do art. 7 ust. 3 uchylonej ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji¹⁷. W tym miejscu tylko *de lege ferenda* postulować należy zmianę przepisu art. 8

¹⁶ I. Kunicki, *Rewir komorniczy* [w:] *Założenia projektu nowej ustawy o komornikach sądowych i egzekucji*, pod red. A. Marciniaka, Sopot 2013, s. 135.

¹⁷ T.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1309; dalej *u.o.k.s.i.e.*

ust. 6 u.o.k.s. w ten sposób, że w przypadku zniesienia sądu rejonowego, komornicy dotychczas działający przy tym sądzie stają się z mocy prawa komornikami przy sądzie, który swoją właściwością objął miejsce siedziby kancelarii. Taka konstrukcja – odmienna od przedstawionej przez I. Kunickiego¹⁸, postulującego przyporządkowanie komornika do sądu rejonowego, który swoją właściwością objął miejscowość, gdzie znajduje się siedziba kancelarii komornika – uwzględnia możliwość objęcia obszaru miasta przez więcej niż jeden sąd rejonowy, jak zdarzyło się to już w 9 największych miastach w kraju. Sytuacja taka może powtórzyć się w kolejnych aglomeracjach.

3. Zastępstwo komornika

Jeżeli komornik nie może wykonywać obowiązków z powodów prawnych lub faktycznych, wyznacza się zastępcę komornika (art. 42 u.o.k.s.). Rozwiązanie to służy ciągłości prowadzonych postępowań egzekucyjnych i bezpośrednio związane jest z prawem do sądu i egzekucji. Instytucja zastępcy komornika jest także konsekwencją przepisu art. 3 ust. 1 i 2 u.o.k.s., zgodnie z którym czynności w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym oraz inne ustawowe zadania wykonuje komornik osobiście, z uwzględnieniem wyjątków przewidzianych w ustawie. Ze względu na ograniczone uprawnienia aplikantów oraz asesorów komorniczych, instytucja zastępstwa komornika pozwoli na podejmowanie czynności, które dokonane mogą zostać wyłącznie przez komornika, a których nie można zlecić asesorowi komorniczemu lub upoważnić do nich aplikanta komorniczego. Już sam ustawodawca przesądził, iż zlecenie asesorowi wykonania niektórych czynności egzekucyjnych dopuszczalne jest jedynie w celu przygotowania do zawodu komornika (art. 3 ust. 2 zd. 3 u.o.k.s.). Nie można także nie zauważyć, że ze względu na charakter postępowania egzekucyjnego oraz zabezpieczającego, jego powodzenie często zależy od możliwie szybkiego podjęcia określonych czynności.

¹⁸ I. Kunicki, *op. cit.*

Przeszkodą faktyczną w wykonywaniu obowiązków komornika będzie stan zdrowia, korzystanie z prawa do wypoczynku, czy inna nieobecność komornika (np. wykonywanie obowiązków w ramach samorządu komorniczego, zaginięcie komornika). Z kolei przeszkodą prawną będzie zawieszenie komornika w czynnościach (art. 18 oraz 242 u.o.k.s.), odwołanie komornika z zajmowanego stanowiska (art. 19 u.o.k.s.), wygaśnięcie powołania na stanowisko komornika z mocy prawa (art. 20 u.o.k.s.), odsunięcie komornika od wykonywania czynności (art. 22 u.o.k.s.) lub przeniesienie komornika do innego rewiru (art. 23 u.o.k.s.).

Zgodnie z art. 43 ust. 1 u.o.k.s., w przypadku niemożności wykonywania obowiązków z powodu wypoczynku, choroby albo innej usprawiedliwionej nieobecności (przeszkody faktyczne), prezes właściwego sądu rejonowego, na wniosek komornika zawierający wskazanie przyczyny nieobecności, jej okresu oraz osoby zastępcy, wyznacza, w drodze zarządzenia, zastępcę komornika. W takim wypadku zastępcą komornika może być inny komornik albo asesor zatrudniony w kancelarii nieobecnego komornika, który pracował na stanowisku asesora co najmniej 2 lata – jeżeli komornik albo asesor wyraził zgodę na pełnienie obowiązków zastępcy komornika w okresie przewidywanej nieobecności (art. 43 ust. 2 u.o.k.s.). Asesorowi, który nie może zastępować komornika dłużej niż 60 dni w roku kalendarzowym, w zakresie wykonywania czynności, o których mowa w art. 3 u.o.k.s., przysługują prawa i obowiązki komornika (art. 43 ust. 4 u.o.k.s.). Oznacza to, iż asesor pełniący obowiązki zastępcy komornika może dokonywać czynności, których nie można zlecić asesorowi, a które zostały zastrzeżone do wyłącznej kompetencji komornika sądowego (np. dokonywanie czynności w egzekucji z nieruchomości, oznaczenie wartości zajętej ruchomości, przeprowadzenie egzekucji świadczenia pieniężnego, którego wartość przekracza 100 000 zł, sprzedaż ruchomości, wydawanie postanowień kończących postępowanie oraz w przedmiocie opłat egzekucyjnych, czy zlecanie innemu asesorowi wykonywania określonych czynności lub przeprowadzenia egzekucji¹⁹).

¹⁹ Por. art. 138 u.o.k.s.

Odmienne unormowano procedurę ustanawiania zastępcy odwołanego, przeniesionego oraz zawieszonego komornika, a także komornika, którego powołanie wygasło z mocy prawa. W takim wypadku zastępcę komornika wyznacza na wniosek rady właściwej izby komorniczej – w drodze zarządzenia – prezes właściwego sądu apelacyjnego (art. 45 ust. 1 u.o.k.s.), a zastępcą może być wyłącznie inny komornik (art. 45 ust. 2 u.o.k.s.). Uznać zatem należy, iż ustawodawca prawidłowo uregulował kwestię niemożności sprawowania przez komornika funkcji, statuując instytucję zastępcy komornika, która zapewnia ciągłość prowadzonych postępowań egzekucyjnych.

4. Kurator kancelarii

Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych wprowadziła do porządku prawnego nieznaną dotąd instytucję kuratora kancelarii. Jak wynika bowiem z art. 48 ust. 3 u.o.k.s., zastępcą komornika wyznaczony w związku z odwołaniem komornika z zajmowanego stanowiska, wygaśnięciem powołania na stanowisko komornika z mocy prawa albo przeniesieniem komornika, zwany dalej „kuratorem kancelarii”, pobiera 100% dochodu zastępowanego komornika. Oznacza to w istocie, iż obecnie wyróżnić można nie dwa, a trzy typy zastępstwa komornika. Obok krótkotrwałych zastępstw ustanowionych z przeszkód faktycznych w wykonywaniu obowiązków komornika, które sprawować może także uprawniony do tego asesor komorniczy, oraz zastępstw długotrwałych, ustanowionych z uwagi na przeszkody prawne w wykonywaniu obowiązków komornika, wymienić należy także zastępstwa długotrwałe, ustanowione z uwagi na przeszkody prawne w wykonywaniu obowiązków komornika, będące w istocie kuratelą dla prowadzonej przez komornika kancelarii, w tym także prowadzonych przez niego postępowań.

Istotny z punktu widzenia omawianego zagadnienia jest przepis art. 51 ustawy, który stanowi, iż do czasu powołania nowego komornika na zwolnione stanowisko, kurator kancelarii prowadzi jedynie postępowania w sprawach

niezakończonych oraz sprawach przekazanych w trybie zbiegu egzekucji. Wydaje się, iż ustawodawca przeciął tym samym istniejący w doktrynie prawa egzekucyjnego spór co do możliwości wszczynania postępowania egzekucyjnego przez zastępcę zmarłego lub odwołanego komornika, a także komornika, którego powołanie wygasło z mocy prawa. Nie można bowiem nie zwrócić uwagi na art. 27a ust. 4 uchylonej już ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji. Przepis ten przewidywał, iż w przypadku śmierci albo odwołania komornika lub wygaśnięcia powołania na stanowisko komornika z mocy prawa, wyznaczony zastępca prowadzi postępowania w sprawach dotychczas niezakończonych przez zmarłego albo odwołanego komornika lub komornika, którego powołanie na stanowisko komornika wygasło z mocy prawa, do czasu powołania komornika na to stanowisko. Już w odniesieniu do poprzednich unormowań część doktryny prezentowała stanowisko, iż zastępstwo ustanowione z przyczyn „definitywnych” w samej swojej istocie zmierzać ma do zakończenia postępowań wszczętych, a dotychczas niezakończonych przez zmarłego albo odwołanego komornika. Przedstawiciele tego stanowiska²⁰ wskazywali, iż ten rodzaj zastępstwa, w przeciwieństwie do zastępstw „przejściowych”, obarczony jest ryzykiem likwidacji kancelarii w razie utworzenia nowej kancelarii przez osobę powołaną na zwolnione stanowisko komornika.

Zarówno obowiązujący art. 15 u.o.k.s., jak i uchylony już art. 13 u.o.k.s.i.e. nakłada na osobę powołaną na stanowisko komornika obowiązek utworzenia lub objęcia kancelarii. Zakres zastosowania treściowo zbieżnego przepisu (art. 15 u.o.k.s. oraz 13 u.o.k.s.i.e.) na gruncie poszczególnych ustaw wydaje się jednak odmienny. W poprzednim stanie prawnym decyzja o utworzeniu lub objęciu kancelarii należała do osoby powołanej na zwolnione stanowisko komornika. Wynika to z odtworzenia normy zawartej w art. 13 w zw. z art. 27a ust. 2 ustawy, tj. nakładającej na osobę powołaną obowiązek utworzenia albo objęcia kancelarii w terminie miesiąca od zawiadomienia o powołaniu, z jednoczesną likwidacją kancelarii zastępowanego komornika, jeżeli nowo

²⁰ Tak m.in. A. Marciniak, *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, wyd. 6, Warszawa 2014, s. 183.

powołany komornik utworzy własną kancelarię. Zgodnie z aktualnym brzmieniem art. 15 u.o.k.s., w terminie miesiąca od dnia zawiadomienia o tym, że decyzja o powołaniu na stanowisko komornika jest ostateczna, komornik jest obowiązany utworzyć albo objąć kancelarię i zgłosić ten fakt Ministrowi Sprawiedliwości. W przypadku utworzenia kancelarii, w zgłoszeniu, o którym mowa w zdaniu pierwszym, komornik podaje również jej adres. Wskazane w tym przepisie rozróżnienie „utworzenia” oraz „objęcia” kancelarii nie jest już związane z prawem swobodnej decyzji osoby powołanej na zwolnione stanowisko co do losów kancelarii poprzedniego komornika, lecz wynika z dwóch różnych form powołania, tj. powołania na stanowisko, które zostanie utworzone na skutek powołania (z systematyki ustawy przyjąć należy tę formę powołania za formę „podstawową”) oraz powołania na stanowisko „zwolnione” (art. 12 ust. 3 u.o.k.s.). Jak wynika z art. 54 u.o.k.s., w przypadku powołania na stanowisko po odwołanym lub przeniesionym komorniku albo komorniku, którego powołanie wygasło z mocy prawa, kurator kancelarii przekazuje komornikowi obejmującemu kancelarię sprawy niezakończonych i urzędzenia ewidencyjne niezbędne do prowadzenia spraw niezakończonych, wraz ze spisami, o których mowa w art. 52 ust. 1 pkt 2, 3, 5 i 6, zastrzeżeniami i uwagami, o których mowa w art. 52 ust. 3, oraz pieczęcią urzędową. Nadto, kurator kancelarii przekazuje komornikowi obejmującemu kancelarię zaliczki na wydatki i opłaty oraz wszelkie pobrane i nierozchodowane sumy, zgromadzone na wyodrębnionych rachunkach bankowych kancelarii, o których mowa w art. 154 ust. 2, lub w kasie kancelarii prowadzonej przez odwołanego lub przeniesionego komornika albo komornika, którego powołanie wygasło z mocy prawa (art. 55 ust. 1 u.o.k.s.).

Kurator kancelarii, w terminie 14 dni od dnia przekazania kancelarii komornikowi obejmującemu kancelarię, sporządza sprawozdanie z pełnienia funkcji, które składa prezesowi właściwego sądu apelacyjnego, przesyłając odpisy tego sprawozdania prezesowi właściwego sądu rejonowego i radzie właściwej izby komorniczej (art. 56 § 1 zd. 1 u.o.k.s.). Ponadto, zgodnie z art. 54 ust. 3 u.o.k.s., komornikowi obejmującemu

kancelarię przysługuje prawo przejęcia za wynagrodzeniem ruchomości stanowiących wyposażenie kancelarii osoby zajmującej stanowisko komornika.

W aktualnym stanie prawnym do likwidacji kancelarii komorniczej dojdzie zatem wyłącznie w wypadkach wskazanych w art. 57 u.o.k.s., tj. w sytuacji, gdy w określonym terminie nie zgłosi się żaden kandydat na zwolnione stanowisko i nie dojdzie do objęcia kancelarii w trybie przeniesienia innego komornika, a także gdy powołanie na zwolnione stanowisko komornika nie będzie celowe. Choć nie wynika to wprost z treści art. 57 ustawy, przyjąć także należy, co oczywiste, że do likwidacji kancelarii dojdzie również w sytuacji, kiedy na zwolnione stanowisko zgłosi się w określonym terminie kandydat lub kandydaci, lecz Minister Sprawiedliwości prawomocnie zakończy postępowanie w przedmiocie powołania na stanowisko komornika decyzjami dla kandydatów negatywnymi (np. z powodu braku spełnienia przesłanki nieskazitelnego charakteru z art. 11 ust. 1 pkt 3 ustawy). Ryzyko likwidacji kancelarii istnieje nadal, lecz na skutek innych przesłanek, tj. braku powołania nowego komornika na zwolnione stanowisko, a nie decyzji osoby powołanej o charakterze czysto organizacyjnym. Z tego też powodu krytycznie należy ocenić pogląd prezentowany m.in. przez G. Julke²¹ w zakresie, w jakim osobie powołanej na zwolnione stanowisko komornika przysługuje prawo utworzenia własnej kancelarii. Wydaje się, że osobie takiej przysługuje wyłącznie prawo do zmiany siedziby obejmowanej kancelarii, co implikuje jedynie konieczność zawiadomienia Ministra Sprawiedliwości o jej aktualnym adresie (art. 15 ust 3 u.o.k.s.)²². To właśnie ze względu na zapewnienie ciągłości funkcjonowania kancelarii, a także przejrzystości informacji dla stron postępowania wprowadzono numerację kancelarii (por. art. 6 u.o.k.s., § 8 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia

²¹ G. Julke, *Zastępca komornika sądowego. Kurator kancelarii komorniczej* [w:] *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych oraz ustawy o kosztach komorniczych*, pod red. A. Marciniaka, Sopot 2018, s. 283; w zakresie rozważań o likwidacji kancelarii w przypadku utworzenia nowej kancelarii przez osobę powołaną na stanowisko komornika – s. 300, 301.

²² Tak też R. Reiwer, *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 79.

4 stycznia 2019 r. w sprawie nadawania numerów porządkowych kancelariom komorniczym²³, a także uzasadnienie projektowanych regulacji²⁴).

W odniesieniu do uchylonej już regulacji art. 27a u.o.k.s.i.e., część doktryny prawa egzekucyjnego wskazywała, iż każdy zastępca komornika (zarówno ten powołany do zastępowania istniejącego komornika, jak i powołany do zastępowania zmarłego lub odwołanego komornika) ma nie tylko prawo, ale i obowiązek prowadzenia spraw „w toku”, a także ma prawo i obowiązek przyjmowania spraw nowych²⁵. Takie też stanowisko funkcjonuje w praktyce, gdyż na gruncie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji, zastępcy komorników nie odmawiali wszczęcia egzekucji lub innego postępowania. Na jego korzyść przemawiała wykładnia celowościowa omawianego przepisu. Ponadto regulacja ta nie przewidywała kategorycznego zakazu przyjmowania nowych spraw, a przez niektórych odczytywana była jako ustawowe *superfluum*, bowiem prowadzenie postępowania w sprawach dotychczas niezakończonych przez zmarłego lub odwołanego komornika mieściło się w normie art. 2 w zw. z art. 26 ust. 3 u.o.k.s.i.e.

5. Skutki braku możliwości przyjmowania przez kuratora kancelarii spraw nowych

Jak już wspomniano, ustawodawca ostatecznie przerwał doktrynalny spór o możliwość przyjmowania „nowych spraw” przez zastępcę komornika ustanowionego w związku z odwołaniem lub przeniesieniem komornika, a także w związku z wygaśnięciem powołania komornika z mocy prawa. Uściślenia wymaga sama nomenklatura omawianego zagadnienia, co istotne będzie z punktu widzenia dalszej części opracowania. Skoro mowa o „sprawie”, to należy uściślić, iż chodzi o „sprawę

²³ Dz.U. z 2019 r., poz. 27.

²⁴ Uzasadnienie projektu rozporządzenia, druk sejmowy nr 1582, cz. II, Sejm VIII kadencji, online: <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/o/6B64358A67B78ECFC125813000443C7E/%24File/1582-II.pdf> (dostęp: 15.09.2019).

²⁵ G. Julke, *Status zastępcy komornika*, NC 2008, nr 2, s. 68.

egzekucyjną” w rozumieniu art. 758 k.p.c. Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego nie podają jednak definicji legalnej tego pojęcia. Zestawiając treść przepisów art. 1, 2 oraz 758 k.p.c., przyjąć należy, iż sprawą egzekucyjną będzie sprawa o przymusową realizację praw i obowiązków stron wynikających ze stosunków prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy (sprawa egzekucyjna w znaczeniu materialnym) oraz sprawa, do której przepisy Kodeksu postępowania cywilnego stosuje się z mocy ustaw szczególnych (sprawa egzekucyjna w znaczeniu formalnym)²⁶.

Dla określenia skutków „zakazu” przyjmowania przez zastępcę komornika będącego kuratorem kancelarii „spraw nowych”, trzeba także wymienić konsekwencje wywołane wnioskiem do niego złożonym. Powszechnie akceptowane stanowisko doktryny i judykatury co do momentu wszczęcia postępowania egzekucyjnego nie budzi najmniejszych wątpliwości. Postępowanie egzekucyjne wszczęte jest już samym wnioskiem egzekucyjnym wierzyciela, czyli wszczynane jest z chwilą złożenia wniosku w biurze podawczym organu egzekucyjnego lub oddania go w polskiej placówce pocztowej operatora wyznaczonego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe lub w placówce pocztowej operatora świadczącego pocztowe usługi powszechne w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej (art. 165 § 2 k.p.c.), a także z chwilą złożenia pisma przez żołnierza w dowództwie jednostki wojskowej albo przez osobę pozbawioną wolności w administracji zakładu karnego oraz przez członka załogi polskiego statku morskiego u kapitana statku (art. 165 § 3 k.p.c.) lub z chwilą wprowadzenia wniosku w systemie teleinformatycznym (art. 165 § 4 k.p.c.). Wniosek egzekucyjny, jako kwalifikowane pismo procesowe, spełniać musi wymagania określone w art. 125–128 w zw. z art. 797 k.p.c. Oznacza to, iż wniosek, który nie odpowiada wymogom formalnym i fiskalnym wskazanym w powyższych przepisach, wywołuje skutek prawny z chwilą jego wniesienia

²⁶ Por. H. Pietrkowski, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom V. Postępowanie egzekucyjne*, wyd. 5, Lex/el; postanowienie SN z dnia 26 listopada 2010 r., III CNP 49/10, Lex nr 707689.

jedynie w przypadku uzupełnienia jego braków w określonym terminie (art. 130 § 1 i 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

Przepisy ustawy nie regulują zagadnienia związanego z ustanowieniem zastępcy-kuratora, w przypadku złożenia do niego wniosku o wszczęcie egzekucji, przeprowadzenia czynności w postępowaniu zabezpieczającym lub dokonania innej czynności, w szczególności, czy wniesienie takiego wniosku wywołuje skutek związany z wniesieniem pisma procesowego do sądu/komornika. Z punktu widzenia wierzyciela istotna będzie ocena, czy wniosek ten jest czynnością przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw lub egzekwowania roszczeń danego rodzaju albo przed sądem polubownym, przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia (art. 123 § 1 pkt 1 k.c. – przerwanie biegu przedawnienia). Trudno przerzucać na wierzyciela negatywne skutki prawno-procesowe ustanowienia kuratora kancelarii, do której skierowano wniosek o przeprowadzenie egzekucji – wszak ustanowienie to następuje często *ad hoc*, na skutek niespodziewanych okoliczności, np. śmierci komornika. Gdyby wniosek taki został wierzycielowi zwrócony, ponosiłby on konsekwencję tego rodzaju, że dochodzone przez niego roszczenie uległoby przedawnieniu, a dłużnik uzyskałby skuteczne prawo żądania pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności. Tym samym wierzyciel nie miałby zapewnionej pełnej ochrony sądowej swoich (słusznych) praw, gdyż jego roszczenie uległoby przedawnieniu na skutek okoliczności od niego niezależnych.

Aby wniosek wierzyciela nie wywoływał skutków, jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma do sądu (tutaj komornika), należałoby przyjąć, że wniosek wniesiony do kancelarii kuratora nie może otrzymać prawidłowego biegu z powodu niezachowania warunków formalnych. Nie sposób jednak znaleźć argumenty na korzyść takiego stanowiska, tym bardziej że wierzyciel powinien zostać wówczas wezwany do usunięcia braków, co w analizowanym przypadku jest niemożliwe. K. Gołaszewski uważa, iż w takiej sytuacji kurator kancelarii winien odmówić wszczęcia

egzekucji, wykonania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia albo wykonania europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym w myśl przepisów o odmowie przyjęcia sprawy spoza rewiru²⁷. Jednakże na gruncie ustawy pogląd ten należy zaaprobować, bowiem brakuje jednoznacznej regulacji dotyczącej postępowania kuratora kancelarii z wnioskiem, któremu nie można nadać biegu z uwagi na treść przepisu art. 51 ustawy. Taki stan rzeczy trzeba uznać za niezamierzoną lukę konstrukcyjną, którą należy usunąć *per analogiam* przy zastosowaniu regulacji art. 10 ust. 4 ustawy, gdyż – tak jak przy odmowie przyjęcia sprawy spoza rewiru – to po stronie komornika (w tym wypadku kuratora) występują okoliczności powodujące niemożność skutecznego wszczęcia postępowania (w pierwszym wypadku poza rewirem, w drugim zaś – jakiegokolwiek). Nieprawidłowe wydaje się zastosowanie regulacji art. 200 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 10 ust. 10 u.o.k.s. – przekazanie przez kuratora sprawy komornikowi właściwemu, a w przypadku gdyby w rewirze działało kilku komorników – wezwanie wierzyciela do wskazania komornika, któremu sprawa ma zostać przekazana. Natomiast w przypadku bezskutecznego upływu wyznaczonego wierzycielowi terminu – przekazanie sprawy komornikowi wybranemu według uznania kuratora. Konstrukcja ta jest o tyle chybiona, że – co najistotniejsze – skutkowałaby przyjęciem przez kuratora sprawy wbrew dyspozycji art. 51 ustawy, a nadto nie da się jej zastosować w sytuacji, gdy w rewirze nie ma innego komornika. Z całą stanowczością postulować zatem należy precyzyjne uregulowanie tej kwestii w sposób ustawowy.

Wydawać się może, że sytuacja prawna wierzyciela nie będzie zagrożona w przypadku, gdy w rewirze właściwości ogólnej dłużnika działa więcej niż jeden komornik. Z punktu widzenia zasady pełnej ochrony sądowej praw, należy zwrócić szczególną uwagę na praktyczny aspekt „zakazu” z art. 51 ustawy. Tak jak wspomniano wyżej, ustanowienie kuratora kancelarii może nastąpić z przyczyn niespodziewanych lub też nieznanych

²⁷ Por. K. Gołaszewski, *Art. 51 [w:] Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 225.

wierzycielowi (np. osiągnięcie wieku emerytalnego przez komornika). Wniosek egzekucyjny kierowany do komornika w czynnej służbie może być zatem nadany w placówce operatora pocztowego, a dotrzeć do kancelarii w chwili, w której komornik ten nie będzie już zajmował stanowiska, a kancelaria prowadzona będzie przez kuratora. W takim wypadku kurator, stosownie do art. 51 ustawy, postanowieniem odmówi wszczęcia egzekucji, wykonania zabezpieczenia lub wykonania europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym albo podjęcia innej czynności. Przyjmując, iż do odmowy dojdzie na podstawie przepisu art. 10 ust. 4 ustawy, to postanowienie to uprawomocni się z chwilą jego podpisania (por. art. 10 ust. 12 ustawy) i zostanie doręczone wierzycielowi wraz z tytułem wykonawczym (§ 27 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 2018 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad prowadzenia biurowości, rachunkowości i ewidencji operacji finansowych kancelarii komorniczych²⁸). Proces ten z reguły trwa od kilku dni do nawet kilku tygodni. Kurator będzie musiał zapoznać się z wnioskiem, stwierdzić podstawy do odmowy jego przyjęcia, wydać postanowienie w tym zakresie, nadać je w placówce pocztowej, a przesyłka będzie musiała dotrzeć do adresata. Dla zapewnienia skuteczności egzekucji niezbędna jest jej szybkość i sprawność. W czasie, gdy wniosek wierzyciela będzie zwracany – z przyczyn zresztą od niego niezależnych – dłużnik może wyzbyć się majątku. Wydaje się zatem, że w takiej sytuacji prawo do egzekucji ma charakter iluzoryczny – i to na skutek rozwiązań prawnych przyjętych przez ustawodawcę. Wystarczające byłoby wskazanie, że przepisu art. 51 u.o.k.s. nie stosuje się w odniesieniu do postępowań wszczętych przynajmniej przed ustanowieniem kuratora kancelarii (a więc nadanych w myśl przepisów art. 165 k.p.c.), choć zastanowić się należy, czy nie powinno dotyczyć to postępowań wszczętych do dnia publicznego obwieszczenia o ustanowieniu kuratora (włącznie), np. poprzez nałożenie dodatkowego obowiązku informacji na prezesa

²⁸ Dz.U. z 2018 r., poz. 2517.

sądu rejonowego, przy którym komornik działał. Zgodnie z przepisem art. 8 ust. 7 i 8 ustawy, zarówno Minister Sprawiedliwości, jak i prezes właściwego sądu rejonowego prowadzi i na bieżąco aktualizuje wykaz komorników; brak przy tym jednoznacznego obowiązku informowania o ustanowieniu zastępcy komornika, a tym bardziej zastępcy komornika będącego jednocześnie kuratorem kancelarii. Praktyka pokazuje jednak, że organy nadzoru uwzględniają w prowadzonych przez siebie wykazach fakt ustanowienia zastępstwa, nie informują jednak o jego przyczynach. Zdarzyć się zatem może, że wierzyciel nie będzie miał informacji o trwającej już kurateli w kancelarii, do której kieruje wniosek.

Istotne jest także, że kancelaria prowadzona przez kuratora może być jedyną kancelarią komorniczą na obszarze danego sądu rejonowego. Choć zgodnie z art. 9 ustawy komornik nie może odmówić przyjęcia wniosku o wszczęcie egzekucji, wykonanie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, wykonanie europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym, wykonanie postanowienia o zabezpieczenie spadku oraz sporządzenie spisu inwentarza, do przeprowadzenia których jest właściwy zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania cywilnego, to art. 51 ustawy należy traktować jako *lex specialis*, a ustawodawca na rozwiązanie takie zdecydował się w pełni świadomie. Zdaniem K. Gołaszewskiego, wierzyciel winien zostać przez kuratora pouczony o możliwości złożenia wniosku do innego komornika²⁹. Autor ten podnosi dalej, że w przypadku, gdyby kurator kancelarii prowadził już egzekucję z określonego składnika majątku dłużnika, to wierzyciel winien złożyć wniosek do innego komornika i oczekiwać na następcze rozstrzygnięcie zbiegu egzekucji, w myśl przepisów art. 773¹ k.p.c.³⁰, porównując tę sytuację do zakazu przyjmowania dalszych spraw z wyboru przez komornika prowadzącego już egzekucję z określonego składnika majątku dłużnika.

Z poglądem tym można zgodzić się tylko częściowo, ponieważ K. Gołaszewski nie dostrzega, iż powierzenie sprawy komornikowi niewłaściwemu w myśl

²⁹ K. Gołaszewski, *op. cit.*, s. 225.

³⁰ *Ibidem*.

przepisów Kodeksu postępowania cywilnego to wyłącznie prawo wierzyciela. Zasadą jest prowadzenie egzekucji przez komornika działającego przy sądzie właściwości ogólnej dłużnika, który to komornik – zgodnie z przywołanym już art. 9 ustawy – nie ma prawa odmówić przyjęcia wniosku. W przypadku prowadzenia egzekucji przez komornika z tzw. „wyboru”, każdy kolejny wierzyciel musi mieć zapewnioną możliwość złożenia wniosku do komornika właściwego, który – w myśl przepisów rozstrzygających zbieg egzekucji – przejmie jej dalsze i łączne prowadzenie. W takiej sytuacji wierzyciel nie musi oczekiwać na spełnienie przesłanek uprawniających prowadzącego egzekucję komornika do przyjmowania spraw spoza rewiru, względnie powierzać jej prowadzenia innemu komornikowi niewłaściwemu, w celu przekazania jej w wyniku zbiegu komornikowi już tę egzekucję prowadzącemu, gdyż zawsze może złożyć wniosek do komornika właściwości ogólnej dłużnika, a zadaniem państwa jest zapewnienie mu takiej możliwości. Z tego też względu na problem niemożności przyjmowania przez kuratora kancelarii nowych spraw należy spojrzeć szerzej, bowiem prowadzona przez niego kancelaria może być jedyną w obszarze sądu właściwości ogólnej dłużnika. Wprawdzie wierzyciel może złożyć wniosek do innego komornika w oparciu o art. 10 ust. 1 ustawy, jednak zwrócić należy uwagę na dwie kwestie z tym związane. Po pierwsze, prawo takie nie przysługuje wierzycielowi w przypadku spraw o egzekucję z nieruchomości, o wydanie nieruchomości, o wprowadzenie w posiadanie nieruchomości, o opróżnienie pomieszczeń, w tym lokali mieszkalnych, z osób lub rzeczy, oraz spraw, w których przepisy o egzekucji z nieruchomości stosuje się odpowiednio (por. art. 10 ust. 1 pkt 1–5 ustawy). Po drugie zaś, jeżeli komornik wybrany przez wierzyciela podejmuje czynności poza rewirem komorniczym, wydatki w postaci diet przysługujących komornikowi oraz osobom zatrudnionym w kancelarii komorniczej i uczestniczącym w tych czynnościach, kosztów przejazdów i noclegów komornika i tych osób oraz kosztów transportu specjalistycznego obciążają wierzyciela, nawet w razie przysługującego mu zwolnienia od kosztów komorniczych,

a wydatków tych nie wlicza się do kosztów obciążających dłużnika³¹. Zatem nie w każdej kategorii spraw wierzycielowi będzie przysługiwało prawo złożenia wniosku do komornika spoza właściwości, a nawet gdyby prawo to przysługiwało wierzycielowi, to nie ze swojej winy ponosiłby on część kosztów egzekucji, niezależnie nawet od przysługującego mu zwolnienia od ich ponoszenia.

O ile zasada ponoszenia kosztów działalności komornika poza rewirem przez wierzyciela jest słuszna, bo związana wyłącznie z jego wolą powierzenia prowadzenia sprawy komornikowi innemu niż właściwy, w myśl przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, to w omawianej sytuacji zasada ta może okazać się pozbawieniem wierzyciela prawa do egzekucji jako pochodnej prawa do sądu. Prowadzenie egzekucji z nieruchomości jest z kolei „najpoważniejszym” rodzajem egzekucji i dotyczy (z reguły) największych kwotowo wierzytelności. Nie należy jednak do rzadkości, bowiem na terenie całego kraju np. w roku 2014 zajęto 213 645 nieruchomości³². Nie trzeba wspominać o uciążliwości niemożności wszczęcia postępowania o opróżnienie lokalu mieszkalnego z rzeczy lub osób, co do którego prawo wyboru komornika również nie przysługuje.

W doktrynie wyrażono pogląd, iż w sytuacji, gdyby w określonym rewirze komorniczym funkcjonowała jedynie kancelaria prowadzona przez zastępcę komornika – kuratora kancelarii, wierzyciel winien *per analogiam* wystąpić o wyznaczenie komornika właściwego na podstawie art. 44 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, jeżeli sąd właściwy nie może z powodu przeszkody rozpoznać sprawy lub podjąć innej czynności, sąd nad nim przełożony wyznaczy na posiedzeniu niejawnym inny sąd³³. Pogląd taki należy ocenić po części krytycznie, bowiem stanowi on próbę usunięcia luki technicznej za pomocą analogii ustawowej. W pierwszej

³¹ Zob. art. 8 ustawy z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych (Dz.U. z 2018 r., poz. 770 z późn. zm.).

³² Sprawozdanie Ms-Kom23 za rok 2014 – podsumowanie zbiorcze (łącznie z ułamkowymi częściami oraz prawem użytkowania wieczystego), online: https://isws.ms.gov.pl/Data/Files/_public/isws/jednoroczne/2014/spr_zbior_2014/ms-kom23-2014.pdf (dostęp: 15.09.2019).

³³ Tak K. Gołaszewski, *op. cit.*, s. 225.

kolejności warto rozważyć, czy przepis art. 44 k.p.c. można zastosować zgodnie z art. 13 § 2 k.p.c. w odniesieniu do komornika sądowego. Wydaje się, iż taka konstrukcja jest prawidłowa, bowiem brakuje przepisu szczególnego – zarówno w części egzekucyjnej Kodeksu, jak i w ustawie o komornikach sądowych. Konstrukcja taka została wypracowana także w odniesieniu do oznaczenia właściwości miejscowej organu egzekucyjnego w sprawie o egzekucję przez zarząd przymusowy³⁴, jednakże należy zwrócić uwagę na dwie kwestie z tym związane. Po pierwsze, w analizowanym zakresie trudno ustalić, który sąd byłby sądem przełożonym nad komornikiem w znaczeniu przepisu art. 44 k.p.c. Wspomniany już K. Gołaszewski podnosi, iż winien to być sąd rejonowy, przy którym działa komornik (kurator) i koncepcja ta wydaje się uzasadniona. Po drugie, pogląd taki – jako wytwór doktryny prawa egzekucyjnego – może pozostawiać nieznany dla stron postępowania, a ponadto nie zostać podzielony przez sąd, który takiego wyznaczenia miałby dokonać. Niesie to ze sobą oczywiście negatywne skutki dla wierzyciela, w szczególności w postaci możliwości upłynnienia lub wyzbycia się majątku przez dłużnika, a tym samym sprawia, że prawo do egzekucji sądowej zostanie wierzycielowi ograniczone lub utrudnione na skutek okoliczności od niego niezależnych. Wreszcie, nie sposób przewidzieć konsekwencji ewentualnego oddalenia lub odrzucenia wniosku wierzyciela o wyznaczenie przez sąd rejonowy komornika właściwego do przeprowadzenia egzekucji. Uwzględniając stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone m.in. w uchwale z dnia 11 stycznia 1996 r.³⁵, gdzie wyrażono pogląd, iż nie ma ani podstaw, ani też potrzeby traktowania komornika jako sądu w rozumieniu art. 200 k.p.c., wydaje się to być zagrożeniem realnym. Podsumowując powyższe rozważania należy stwierdzić, iż w obecnym stanie prawnym nie ma jednoznacznej regulacji pozwalającej na określenie właściwego komornika do prowadzenia egzekucji na obszarze rewiru, w którym działa wyłącznie kurator kancelarii.

³⁴ M. Krakowiak, *Sąd jako organ egzekucyjny w egzekucji przez zarząd przymusowy*, PPE 2007, nr 1–2, s. 75.

³⁵ Uchwała SN z dnia 11 stycznia 1996 r., III CZP 185/95, OSNC 1996/4/54.

6. Podsumowanie

Analiza przepisów ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych prowadzi do wniosku, iż część jej uregulowań nie odpowiada nie tylko konstytucyjnej zasadzie prawa do sądu, ale także standardom zaciągniętych przez Polskę zobowiązań ponadnarodowych.

Nie ulega wątpliwości, iż egzekucja sądowa realizowana jest przy użyciu atrybutów władzy państwowej, a jej istnienie i uwarunkowania są urzeczywistnieniem cywilnoprawnej odpowiedzialności dłużnika za zaspokojenie wierzyciela w służbie porządku prywatnoprawnego, która równocześnie zwalnia dłużnika z jego zobowiązań³⁶. Biorąc pod uwagę cel egzekucji sądowej, powinna być ona pojmowana nie jako stała część prawa publicznego, lecz raczej podlegać pod część funkcjonalną, jako instytucja „egzekucyjnej ochrony prawa”, analizy „ochrony prawnej” w „procesowym trybie”³⁷. W doktrynie niemieckiego prawa egzekucyjnego podnosi się, że roszczenie egzekucyjne jest odzwierciedleniem roszczenia gwarancji prawa wierzyciela w stosunku do państwa³⁸. Z art. 45 Konstytucji RP wynika konstytucyjna zasada prawa do sądu, na którą składa się także prawo do wyegzekwowania orzeczenia sądowego³⁹. Sam fakt przyznania prawu do sądu rangi zasady konstytucyjnej oznacza nie tylko nakaz tworzenia norm, które w sposób jak najpełniejszy zapewnią jednostce należną sądową ochronę, ale wręcz jako zakaz tworzenia regulacji normatywnych, które będą sprzeczne z nakazem gwarantującym taką ochronę⁴⁰. Przechodząc jednak na grunt prawa

³⁶ H. Gaul, *Ochrona prawna w egzekucji w świetle podstaw konstytucyjnych i dogmatycznych*, tłum. W. Graliński, J. Bido, PPE 2003, nr 1, s. 91; G. Lüke, *Die Übereignung der gepfändeten Sache durch den Gerichtsvollzieher*, ZZP 1954, nr 67, s. 356, 359 i n.; H. Gaul, *Zur Problematik der Grundrechtsverletzungen in der Zwangsvollstreckung*, Dike International 1996, z. 3, s. 27 i n., s. 46 i n., s. 50 i n.

³⁷ H. Gaul, *Ochrona prawna egzekucji...*, op. cit., s. 92.

³⁸ *Ibidem*, s. 93.

³⁹ Tak. M. Jabłoński, S. Jarosz-Żukowska, *Prawa człowieka i systemy ich ochrony. Zarys wykładu*, Warszawa 2010, s. 133.

⁴⁰ W. Jasiński, *Bezstronność sądu i jej gwarancje w polskim procesie karnym*, Warszawa 2009, s. 30–31; Z. Czeszejko-Sochacki, *Prawo do sądu w świetle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (ogólna charakterystyka)*, PiP 1997, z. 11–12, s. 89; por. M. Jaworska, *Konstytucyjna*

ponadnarodowego, przypomnieć należy – o czym wspomniano już na wstępie niniejszego opracowania – iż dla pełnej ochrony sądowej praw niezbędna jest możliwość jego dochodzenia, a jej zapewnienie jest obowiązkiem państwa, co wynika z szeroko rozumianej zasady efektywności. Zasada ta pojmowana jest w węższym znaczeniu – zgodnie z formułą Rewe/Comet – jako wymaganie, aby przepisy (proceduralne i ustrojowe) prawa krajowego nie czyniły rzeczywiście niemożliwym lub nadmiernie trudnym wykonywania praw (dochodzenie roszczeń) przyznanych przez prawo wspólnotowe. Zasada efektywności adresowana jest do wszystkich organów państwa członkowskiego, które stanowią lub stosują krajowe przepisy proceduralne albo zapewniają ich wykonywanie⁴¹. Poczynione rozważania pokazują, iż rozwiązania odnoszące się do możliwości przyjmowania „nowych spraw” przez zastępcę komornika, będącego jednocześnie kuratorem prowadzonej przez niego kancelarii, nadmiernie utrudniają wykonanie prawa do egzekucji – a niewykluczone jest, że także uniemożliwiają dochodzenie przez wierzyciela swoich praw w drodze przymusu. Podobnie rzecz ma się z teoretycznie możliwą sytuacją braku obsadzenia choćby jednego stanowiska komornika w danym rewirze.

Ocena rozwiązań odnoszących się do ograniczenia kompetencji zastępcy komornika – kuratora kancelarii prowadzi do wniosku o być może błędnym pojmowaniu przez ustawodawcę interesu publicznego. Jak już wskazano, ograniczenie to związane jest z możliwością likwidacji kancelarii, a tym samym zadaniem kuratora ma być jej „wygaszenie”. Wydaje się, że ustawodawcy powinien przyświecać inny cel niż troska o sprawną likwidację kancelarii; kwestia ta została zresztą szczegółowo unormowana w formie ustawowej (por. art. 57–64 u.o.k.s.). W ustawie określono tryb postępowania ze sprawami niezakończonymi, a prowadzonymi w kancelarii, która podlega likwidacji, a zatem – jak się wydaje – nie ma przy tym różnicy, czy podziałowi podlegają wyłącznie

formuła prawa do „sądu właściwego” a sprawowana przez sądy administracyjne kontrola działalności administracji publicznej, PPA 2012, nr 3, s. 203.

⁴¹ A. Wróbel, *Autonomia proceduralna...*, *op. cit.*, s. 46.

sprawy wszczęte przez osobę, która zwolniła stanowisko komornika, czy też przekazane do kancelarii kuratora na skutek zbiegu egzekucji lub wszczęte przez niego jako „nowe sprawy”. Ustawodawca wyszedł z założenia, że problemem natury technicznej może być rozdzielenie pomiędzy komorników większej liczby spraw prowadzonych w likwidowanej kancelarii, kosztem wierzycieli domagających się przeprowadzenia egzekucji lub innego postępowania. Pogląd ten nie uwzględnia jednak zapatrywania wyrażonego w treści niniejszego opracowania, iż w obecnym stanie prawnym nie jest możliwa likwidacja kancelarii przez osobę powołaną na zwolnione stanowisko komornika (por. punkt 4). Podział spraw jest zadaniem publicznym prezesa właściwego sądu apelacyjnego, który nie powinien uwzględniać „nadmiernych” – zdaniem ustawodawcy – obciążeń natury administracyjnej, skoro do tego zadania i tak został powołany. Nadrzędnym celem powinno być zapewnienie jak najszerzego prawa do egzekucji, jako zobowiązania, którego niewykonanie może skutkować pociągnięciem Polski do odpowiedzialności na gruncie art. 6 ust. 1 Konwencji. Należy zatem postulować uchylenie art. 51 u.o.k.s. jako sprzecznego z art. 45 Konstytucji RP, art. 6 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności oraz art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej.

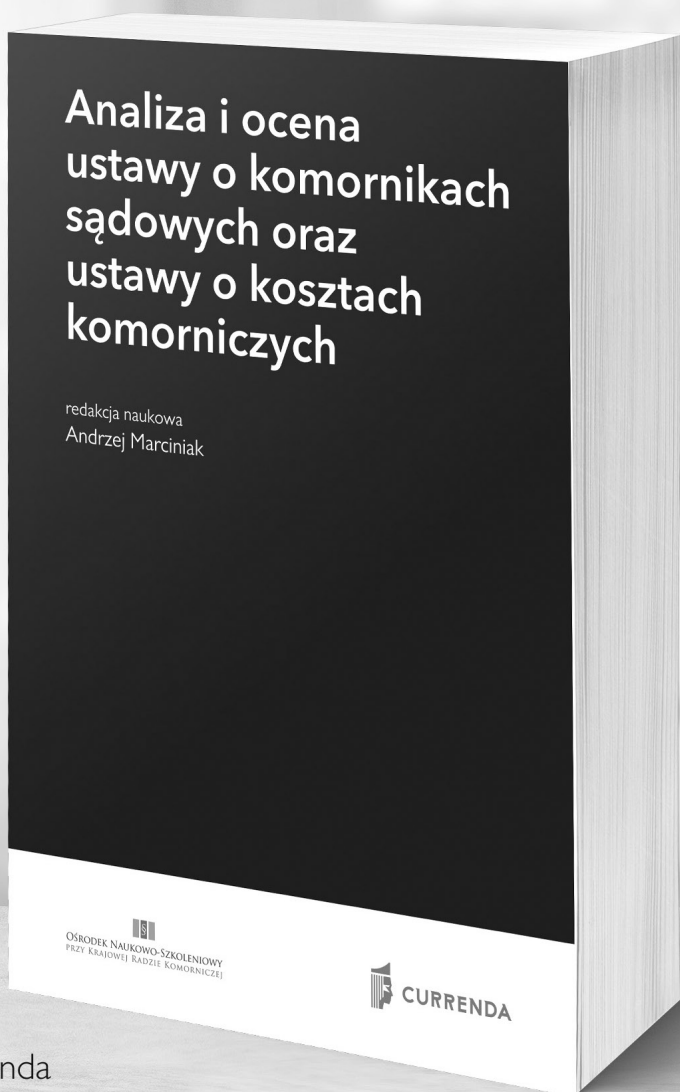
Ponadto, uwzględniając powyższe, należy również postulować stworzenie ustawowego mechanizmu pozwalającego na ustalenie właściwego organu egzekucyjnego w przypadku zaprzestania wykonywania działalności przez wszystkich komorników w danym rewirze, a także następczy brak powołania komornika w tymże rewirze, np. poprzez delegację ustawową dla organu nadzoru zwierzchniego (ministra sprawiedliwości) lub organu sądowego (np. prezesa właściwego sądu apelacyjnego) do wyznaczenia komorników działających przy innym sądzie jako właściwych dla obszaru danego sądu rejonowego, w którym nie działa żaden komornik, aż do czasu powołania komornika tego rewiru, określając przy tym kryteria wyboru (w szczególności odległość) i sposób obwieszczenia o takim wyznaczeniu (np. stosowna informacja na stronie sądu, przy

którym nie działa żaden komornik, a także na stronie sądu, przy którym działają komornicy wyznaczeni jako właściwi dla obszaru innego sądu). Przepisy ustawy o komornikach sądowych w zakresie, w jakim nie przewidują trybu określenia komornika właściwego w sytuacji, w której w rewirze nie działa żaden komornik, mogą być sprzeczne z przywołanymi wyżej przepisami Konstytucji, Karty oraz Konwencji.

Wszystko, co powinieneś wiedzieć o nowych ustawach!

redakcja naukowa

Andrzej Marciniak

Nie zwlekaj i odwiedź
stronę Wydawnictwa Currenda

www.sklep.currenda.pl

STRESZCZENIE **Zawieszenie i umorzenie postępowania egzekucyjnego oraz ograniczenia egzekucji. Komentarz do art. 820, 821¹, 824, 825, 829 i 833 k.p.c. zmodyfikowanych ustawą z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych**

W niniejszym komentarzu omówiono zmienione przepisy Kodeksu postępowania cywilnego dotyczące: zawieszenia i umorzenia postępowania egzekucyjnego, pobierania przez dłużnika kwoty określonej przez sąd w razie egzekucji z rachunku bankowego oraz ograniczeń egzekucji

Słowa kluczowe: *zawieszenie postępowania egzekucyjnego, umorzenie postępowania egzekucyjnego, egzekucja z rachunku bankowego, ograniczenia egzekucji*

SUMMARY **Suspension and Remission of Enforcement Proceedings and Limitations of Enforcement. Comment on art. 820, 821¹, 824, 825, 829, and 833 of the Code of Civil Proceedings Amended with the Act Dated 22th of March 2018 on Bailiffs**

In this comment, the amended regulations of the Code of Civil Proceedings have been discussed concerning: suspension and remission of enforcement proceedings, collecting an amount determined by a court from a debtor in case of enforcement from a bank account, and limitations of enforcement.

Keywords: *suspension of enforcement proceedings, remission of enforcement proceedings, enforcement from a bank account, limitations of enforcement*

Zawieszenie i umorzenie postępowania egzekucyjnego oraz ograniczenia egzekucji.

Komentarz do art. 820, 821¹, 824, 825,
829 i 833 k.p.c. zmodyfikowanych
ustawą z dnia 22 marca 2018 r.
o komornikach sądowych

I. Wprowadzenie

I. **Odesłanie.** Uwagi ogólne na temat modyfikacji przepisów Kodeksu postępowania cywilnego¹ dokonanych przez art. 261 u.k.s.² oraz uwagi do przepisów wprowadzających te przepisy (art. 298 u.k.s.) zostały zamieszczone w komentarzu do zmienionych art. 346 i 759 k.p.c., opublikowanym w „Przeglądzie Prawa Egzekucyjnego” nr 6 z 2019 r.³

¹ Ustawa z 17 listopada 1964 r. (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1460 ze zm.); dalej: k.p.c.

² Ustawa z 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (Dz.U. poz. 771 ze zm.).

³ I. Kunicki, *Uchylenie rygoru natychmiastowej wykonalności i nadzór judykacyjny nad komornikiem sądowym. Komentarz do art. 346 i 759 Kodeksu postępowania cywilnego zmodyfikowanych ustawą z 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych*, PPE 2019, nr 6, s. 48–70.

Niniejszy artykuł stanowi w pewnym sensie kontynuację opracowania wskazanego wyżej, a zatem nie została w nim przytoczona początkowa część art. 261 u.k.s., a jedynie zamieszczono oznaczenie poszczególnych punktów tego artykułu, zawierających treść zmodyfikowanych przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Nie zostały również przytoczone uwagi ogólne na temat przepisów wprowadzających komentowane przepisy, a zatem na temat art. 298 u.k.s.

2. Zakres komentarza. Niektóre przepisy z zakresu postępowania egzekucyjnego zostały zmienione przez kolejne ustawy zmieniające Kodeks postępowania cywilnego. Dotyczy to w szczególności komentowanego w tym opracowaniu art. 829 k.p.c., w którym zmieniono pkt 5, mocą art. 2 pkt 17 ustawy z 31 lipca 2019 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych⁴ oraz artykułów znajdujących się pomiędzy komentowanymi tu artykułami (por. art. 820³ § 2 i art. 825 pkt 1¹ k.p.c.), których przepisy zostały zmienione albo dodane przez ustawę z 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw⁵. Założeniem niniejszego komentarza jest jednak omówienie zmian wprowadzonych do Kodeksu postępowania cywilnego przez ustawę o komornikach sądowych, w konsekwencji pomijane są zmiany wprowadzone przez inne ustawy.

13) art. 820 otrzymuje brzmienie:

„Art. 820. Organ egzekucyjny zawiesza postępowanie na wniosek wierzyciela. Na wniosek dłużnika postępowanie ulega zawieszeniu, jeżeli sąd zawiesił natychmiastową wykonalność tytułu lub wstrzymał jego wykonanie albo dłużnik złożył zabezpieczenie konieczne według orzeczenia sądowego do zwolnienia go od egzekucji”.

⁴ Dz.U. poz. 1495.

⁵ Dz.U. poz. 1469.

1. **Zakres zmian art. 820 k.p.c.** Mocą art. 261 pkt 13 u.k.s. zmieniono art. 820 k.p.c. przez zastąpienie w zdaniu 2 słowa „uchylił” słowem „zawiesił”. Zdanie pierwsze tego artykułu pozostawiono bez zmian.

2. **Czasowy zakres zastosowania.** Wskazana wyżej zmiana ma zastosowanie od chwili wejścia w życie (1 stycznia 2019 r. – art. 306 *in principio* u.k.s.), także do postępowań niezakończonych przed dniem 1 stycznia 2019 r. (art. 298 ust. 1 u.k.s.). Zmieniony art. 820 k.p.c. ma zastosowanie, jeżeli organ egzekucyjny wydaje postanowienie o zawieszeniu postępowania na podstawie tego przepisu w dniu 1 stycznia 2019 r. albo po tym dniu. Nie ma zaś znaczenia kiedy wpłynął wniosek dłużnika o zawieszenie postępowania egzekucyjnego.

3. **Istota zmiany.** Zmiana art. 820 k.p.c. nie budzi zastrzeżeń. Polega ona na usunięciu błędu legislacyjnego polegającego na tym, że postępowanie egzekucyjne podlegało zawieszeniu na wniosek dłużnika, jeżeli sąd uchylił natychmiastową wykonalność wyroku. W wypadku uchylenia wykonalności dotychczasowy tytuł wykonawczy traci swój przymiot tytułu wykonawczego⁶. Jeżeli zaś nie ma tytułu wykonawczego, to prowadzona egzekucja jest bezpodstawna (por. art. 776 k.p.c.). Nie powinna zatem podlegać zawieszeniu, a przy tym na wniosek, lecz umorzeniu z urzędu, co uregulowano prawidłowo dopiero w obowiązującym stanie prawnym.

Przepis art. 820 k.p.c. w brzmieniu dotychczasowym wyłączał, jako *lex specialis*, umorzenie postępowania z mocy dotychczasowego art. 825 pkt 2 (obecnie art. 824 § 1 pkt 5) k.p.c.⁷ Po zmianie art. 820 k.p.c. w razie uchylenia natychmiastowej wykonalności tytułu, postępowanie będzie podlegało umorzeniu z mocy art. 824 § 1 pkt 5 k.p.c.⁸

⁶ Podobnie M. Klonowski [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, pod red. R. Reiwersa, Warszawa 2019, s. 808.

⁷ Podobnie M. Klonowski, *op. cit.*, s. 808.

⁸ Por. K. Golinowska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz/Art. 730–1217*, t. II, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2019, s. 494–495; M. Łochowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 506–1217*, t. II, pod red. T. Szanciło, Legalis, art. 820, nb 9. Odmienne, lecz bezpodstawnie K. Kaźmierczak, według którego po analizowanej zmianie przepisu zawieszenie postępowania egzekucyjnego na wniosek dłużnika jest obligatoryjne nie tylko w razie uchylenia, lecz także w razie

Po analizowanej zmianie art. 820 k.p.c. zawieszenie postępowania egzekucyjnego z mocy tego przepisu jest przewidziane jednolicie, gdy przesłanką zawieszenia jest czasowe wstrzymanie możliwości wykonania tytułu egzekucyjnego (zawieszenie natychmiastowej wykonalności, wstrzymanie wykonania⁹). Należy przy tym zaznaczyć, że także przed analizowaną zmianą art. 820 k.p.c. w razie zawieszenia natychmiastowej wykonalności postępowanie egzekucyjne podlegało zawieszeniu z mocy tego przepisu, gdyż przez pojęcie wstrzymanie wykonania tytułu należy rozumieć także zawieszenie rygoru natychmiastowej wykonalności przewidziane w art. 346 § 1 k.p.c.¹⁰

4. Zawieszenie i uchylenie natychmiastowej wykonalności tytułu.

Uchylenie natychmiastowej wykonalności było przewidziane dotychczas i jest obecnie w art. 337 k.p.c., a ponadto od 1 stycznia 2019 r. jest przewidziane w art. 346 § 1 k.p.c. Poza tym na skutek zażalenia na postanowienie o nadaniu rygoru natychmiastowej wykonalności sąd uchyli to postanowienie, ewentualnie zmieni zaskarżone postanowienie i oddali wniosek o nadanie tego rygoru (art. 395 § 2, art. 386 § 1 w zw. z art. 397 § 2 k.p.c.)¹¹. Również prawomocne uchylenie przez sąd I instancji (na skutek sprzeciwu albo zarzutów) lub II instancji (na skutek apelacji) wyroku zaocznego lub nakazu zapłaty, o którym mowa w art. 492 § 3 k.p.c., uzasadnia umorzenie postępowania¹².

Natomiast zawieszenie natychmiastowej wykonalności było i jest przewidziane w art. 346 § 1 k.p.c.

5. **Podstawa zawieszenia postępowania.** Dłużnik musi wykazać okoliczność uzasadniającą zawieszenie postępowania (zawieszenie natychmiastowej

zawieszenia natychmiastowej wykonalności wyroku (K. Kaźmierczak [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Komentarz*, pod red. G. Sikorskiego, Sopot 2019, s. 783).

⁹ Ponadto podstawą zawieszenia postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 820 k.p.c. jest złożenie przez dłużnika zabezpieczenia koniecznego według orzeczenia sądowego do zwolnienia go od egzekucji. W tym zakresie przepis art. 820 k.p.c. nie został zmieniony, a zatem ta podstawa nie ma znaczenia z punktu widzenia tematu opracowania.

¹⁰ Por. wyr. SN z dnia 26 marca 2009 r., I CSK 282/08, OSNC-ZD 2010/B/41; K. Golinowska, *op. cit.*, s. 495; M. Łochowski, *op. cit.*, art. 820, nb 8.

¹¹ M. Łochowski, *op. cit.*, art. 820, nb 8. Podobnie K. Flaga-Gieruszyńska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. K. Flaga-Gieruszyńskiej i A. Zielińskiego, Legalis, art. 820, nb 2.

¹² M. Łochowski, *op. cit.*, art. 820, nb 9.

wykonalności tytułu) przez złożenie postanowienia sądu¹³. Postanowienie sądu zawieszające natychmiastową wykonalność tytułu jest skuteczne z chwilą jego wydania (art. 360 k.p.c.)¹⁴. Z tą zatem chwilą zachodzi podstawa zawieszenia postępowania egzekucyjnego z mocy art. 820 k.p.c.

14) art. 821¹ otrzymuje brzmienie:

„Art. 821¹. Jeżeli egzekucja została skierowana do rachunku bankowego, wynagrodzenia za pracę lub innych praw majątkowych, z którymi związane jest prawo dłużnika do świadczeń okresowych, sąd na wniosek dłużnika może określić kwotę, jaką dłużnik może pobierać w okresie zawieszenia postępowania w celu zaspokajania bieżących potrzeb. Na postanowienie sądu określające kwotę, którą dłużnik może pobierać w celu zaspokajania bieżących potrzeb, wierzycielowi służy zażalenie”.

1. Zakres zmian art. 821¹ k.p.c. Mocą art. 261 pkt 14 u.k.s. zmieniono art. 821¹ k.p.c. przez dodanie w zdaniu pierwszym słów „rachunku bankowego”. Zdanie drugie tego artykułu pozostało bez zmian.

2. Czasowy zakres zastosowania. Wskazana wyżej zmiana ma zastosowanie od momentu wejścia w życie (1 stycznia 2019 r. – art. 306 *in principio* u.k.s.), także do postępowań egzekucyjnych niezakończonych przed dniem 1 stycznia 2019 r. (art. 298 ust. 1 u.k.s.). Nie ma znaczenia kiedy komornik zajął rachunek bankowy i kiedy złożono wniosek do sądu o zezwolenie na pobieranie określonej kwoty.

3. Istota zmiany. Dodanie w zdaniu pierwszym słów „rachunku bankowego” oznacza, że art. 821¹ k.p.c. podlega zastosowaniu także przy egzekucji z rachunków bankowych. W konsekwencji także przy tym sposobie egzekucji świadczeń pieniężnych sąd może zezwolić dłużnikowi na pobieranie określonej kwoty, jeżeli spełniono przesłanki określone w treści komentowanego artykułu (w celu zaspokajania bieżących potrzeb).

¹³ K. Golinowska, *op. cit.*, s. 495; M. Łochowski, *op. cit.*, art. 820, nb 7.

¹⁴ Por. także M. Łochowski, *op. cit.*, art. 820, nb 7.

4. Podmiotowy zakres zastosowania. Przepis art. 821¹ k.p.c., także przy egzekucji z rachunków bankowych, ma zastosowanie niezależnie od tego kto jest dłużnikiem (np. osoba fizyczna, osoba prawna, przedsiębiorca, konsument)¹⁵.

5. Przedmiotowy zakres zastosowania. Komentowany artykuł nie ma zastosowania do egzekucji z rachunków prowadzonych przez spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe. Zgodnie bowiem z art. 893⁴ k.p.c. do egzekucji z rachunków prowadzonych przez te kasy mają zastosowanie tylko przepisy „niniejszego działu”, a zatem art. 889–893⁴ k.p.c. W przepisach ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych¹⁶ nie ma zaś w ogóle odesłania do przepisów o egzekucji z rachunków bankowych.

6. Stosunek do innych ograniczeń egzekucji. Dłużnik może pobierać kwotę określoną przez sąd na podstawie art. 821¹ k.p.c. ponad ograniczenia egzekucji z rachunku bankowego wynikające z innych przepisów (np. art. 54 pr.bank.¹⁷; art. 890 § 1¹ i 2 k.p.c.). Przepisy te mają bowiem zastosowanie także w czasie zawieszenia postępowania egzekucyjnego.

W konsekwencji sąd, określając tę kwotę powinien uwzględnić w pierwszej kolejności treść tych „innych przepisów”¹⁸. Jeżeli zatem bieżące potrzeby dłużnika zostaną zaspokojone przez zastosowanie np. art. 54 pr.bank. lub art. 890 § 1¹ i 2 k.p.c., to wniosek złożony na podstawie art. 821¹ k.p.c. podlega oddaleniu¹⁹.

¹⁵ Por. także K. Gołaszewski [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, pod red. R. Reiwersa, Warszawa 2019, s. 809. Odmiennie, lecz bezpodstawnie M. Łochowski, według którego art. 821¹ k.p.c. ma zastosowanie tylko do osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej (M. Łochowski, *op. cit.*, art. 821¹, nb 3). Komentowany artykuł nie zawiera takiego ograniczenia.

¹⁶ Ustawa z 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 2386 ze zm.).

¹⁷ Ustawa z 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 2357 ze zm.).

¹⁸ Por. J. Jagieła, *Nowe przepisy o zawieszeniu i umorzeniu postępowania egzekucyjnego* [w:] *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych oraz o kosztach komorniczych*, pod red. A. Marciniaka, Sopot 2018, s. 719; K. Golinowska, *op. cit.*, s. 507; K. Gołaszewski, *op. cit.*, s. 810; M. Łochowski, *op. cit.*, art. 821¹, nb 6.

¹⁹ J. Jagieła, *op. cit.*, s. 718.

7. **Bieżąca potrzeba.** Także przy egzekucji z rachunku bankowego bieżąca potrzeba może mieć charakter jednorazowy (np. wydatek na leczenie)²⁰.

8. **Dopuszczalność zażalenia.** Mimo że regulacja tego zagadnienia w art. 821¹ zd. 2 k.p.c. nie została zmieniona, należy zauważyć, iż zażalenie, o którym mowa w końcowej części art. 821¹ k.p.c., powinno przysługiwać także dłużnikowi, gdy sąd oddalił jego wniosek w całości albo w części. Kwestia uregulowana w tym przepisie jest bowiem niezwykle istotna dla dłużnika.

Gdyby w art. 821¹ zd. 2 k.p.c. nie uregulowano dopuszczalności zażalenia w sposób szczególny, dłużnikowi przysługiwałoby zażalenie z mocy art. 839 § 2 k.p.c., gdyż w art. 821¹ k.p.c. przewidziano szczególny wypadek ograniczenia egzekucji.

15) w art. 824 w § 1 w pkt 4 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 5 i 6 w brzmieniu:

„5) jeżeli prawomocnym orzeczeniem tytuł wykonawczy został pozbawiony wykonalności albo orzeczenie, na którym oparto klauzulę wykonalności, zostało uchylone lub utraciło moc;

6) jeżeli egzekucję skierowano przeciwko osobie, która według klauzuli wykonalności nie jest dłużnikiem, i która sprzeciwiła się prowadzeniu egzekucji, albo jeżeli prowadzenie egzekucji pozostaje z innych powodów w oczywistej sprzeczności z treścią tytułu wykonawczego”.

I. Uwagi wspólne

1. **Zakres zmian art. 824 k.p.c.** Mocą art. 261 pkt 15 u.k.s. dodano w art. 824 § 1 k.p.c. punkty 5 i 6. Pozostały zaś bez zmian § 2 i 3 tego artykułu.

2. **Czasowy zakres zastosowania.** Wskazane wyżej przepisy mają zastosowanie od chwili wejścia w życie (1 stycznia 2019 r. – art. 306

²⁰ Por. także Łochowski, art. 821¹, nb 6.

in principio u.k.s.), także do postępowań niezakończonych przed dniem 1 stycznia 2019 r. (art. 298 ust. 1 u.k.s.). Przepisy te mają zastosowanie, jeżeli organ egzekucyjny albo sąd (egzekucyjny) wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania w dniu 1 stycznia 2019 r. albo w dniach następnych. Nie ma zaś znaczenia, kiedy wystąpiły albo ujawniły się przesłanki tego umorzenia²¹.

3. Istota zmian. Treść dodanych do art. 824 § 1 k.p.c. przepisów punktów 5 i 6 została w istocie przeniesiona z uchylonych przepisów art. 825 pkt 2 i 3 k.p.c. Oznacza to, że zmieniona została zasada umorzenia postępowania egzekucyjnego z przyczyn wskazanych w tych przepisach – z umorzenia na wniosek na umorzenie z urzędu przez organ egzekucyjny albo sąd. Por. także uwagi do zmienionego art. 825 k.p.c.

4. Ogólna ocena zmian. Zmiana art. 824 k.p.c. nie wywołuje zastrzeżeń. Przy czym przeniesienie treści art. 825 pkt 2 i 3 k.p.c. odpowiednio do art. 824 § 1 pkt 5 i 6 k.p.c. niewiele zmieni, ponieważ komornik, aby umorzyć postępowanie egzekucyjne z urzędu, musi dowiedzieć się, o wydaniu przez sąd odpowiedniego orzeczenia stanowiącego podstawę umorzenia. Poinformuje go zaś o tym na ogół strona zainteresowana umorzeniem postępowania egzekucyjnego²².

II. Uwagi do art. 824 § 1 pkt 5 k.p.c.

5. Istota zmiany. Umorzenie postępowania egzekucyjnego z urzędu – jeżeli prawomocnym orzeczeniem tytuł wykonawczy został pozbawiony wykonalności albo orzeczenie, na którym oparto klauzulę wykonalności, zostało uchylone lub utraciło moc – jest uzasadnione. W następstwie bowiem tych zdarzeń procesowych tytuł wykonawczy utracił w istocie swój byt prawny. W konsekwencji po nastąpieniu jednego z tych zdarzeń dalsze prowadzenie egzekucji jest pozbawione podstawy (por. art. 776 k.p.c.)²³.

²¹ Podobnie M. Łochowski, *op. cit.*, art. 824, nb 19.

²² Por. także M. Łochowski, *op. cit.*, art. 824, nb 1 i 26.

²³ Podobnie M. Klonowski, *op. cit.*, s. 811 i K. Golinowska, *op. cit.*, s. 516–517. Por. także K. Kaźmierczak, *op. cit.*, s. 784.

6. **Chwila wystąpienia przyczyn umorzenia.** Dla zastosowania art. 824 § 1 pkt 5 k.p.c. nie ma znaczenia czy wskazane w nim przyczyny umorzenia postępowania wystąpiły przed wszczęciem postępowania egzekucyjnego, czy w jego toku²⁴.

III. Uwagi do art. 824 § 1 pkt 6 k.p.c.

7. **Ogólna ocena.** Uzasadnione jest również umorzenie postępowania egzekucyjnego z urzędu, jeżeli egzekucję skierowano przeciwko osobie, która według klauzuli wykonalności nie jest dłużnikiem, i która sprzeciwiła się prowadzeniu egzekucji, albo jeżeli prowadzenie egzekucji pozostaje z innych powodów w oczywistej sprzeczności z treścią tytułu wykonawczego.

8. **Wystąpienie przyczyn umorzenia.** Nie ma znaczenia czy przesłanki umorzenia postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 824 § 1 pkt 6 k.p.c. wystąpiły na skutek uwzględnienia wadliwego wniosku wierzyciela o wszczęcie egzekucji, czy niezależnie od tego wniosku (wbrew wnioskowi albo „obok” wniosku).

9. **Pierwsza przesłanka umorzenia.** W wypadku pierwszej z przesłanek umorzenia postępowania na podstawie art. 824 § 1 pkt 6 k.p.c. (egzekucję skierowano przeciwko osobie, która według klauzuli wykonalności nie jest dłużnikiem) konieczny jest sprzeciw osoby, przeciwko której wszczęto egzekucję, co do prowadzenia egzekucji. Nie jest to zatem „czyste” umorzenie postępowania egzekucyjnego z urzędu. Komornik, mimo że stwierdzi, iż osoba, przeciwko której wszczęto egzekucję według tytułu wykonawczego nie jest dłużnikiem, musi jeszcze uzyskać sprzeciw tej osoby przeciwko prowadzeniu egzekucji²⁵.

²⁴ Podobnie K. Golinowska, *op. cit.*, s. 522.

²⁵ Odmienne K. Kaźmierczak, zdaniem którego sprzeciw osoby przeciwko, której wszczęto egzekucję nie jest obecnie wymagany, lecz komornik powinien umorzyć postępowanie egzekucyjne, gdy stwierdzi brak tytułu wykonawczego (por. K. Kaźmierczak, *op. cit.*, s. 784). Jest to wykładnia *contra legem* przepisu, który *expressis verbis* stanowi o „sprzeciwieniu się”.

Przenosząc treść dotychczasowego art. 825 pkt 3 do art. 824 § 1 pkt 6 k.p.c. wyeliminowano zatem „jedynie” dublowanie się wniosków dłużnika (sprzeciwu co do prowadzenia egzekucji i wniosku o umorzenie postępowania)²⁶.

10. Druga przyczyna umorzenia. W wypadku drugiej przyczyny umorzenia postępowania na podstawie art. 824 § 1 pkt 6 k.p.c. (prowadzenie egzekucji pozostaje z innych powodów w oczywistej sprzeczności z treścią tytułu wykonawczego) jest mowa o prowadzonej już egzekucji. Takie sformułowanie przepisu miało sens, gdy postępowanie egzekucyjne z tej przyczyny podlegało umorzeniu na wniosek (dłużnika), ponieważ dłużnik dowiadywał się o prowadzonym postępowaniu egzekucyjnym z chwilą wszczęcia egzekucji.

Obecnie zaś, gdy postępowanie podlega umorzeniu z tej przyczyny z urzędu należy opowiedzieć się za rozszerzającą wykładnią celowościową tego sformułowania i przyjąć, że komornik powinien umorzyć postępowanie egzekucyjne, gdy według treści wniosku egzekucja miałaby być wszczęta sprzecznie z treścią tytułu wykonawczego (np. wszczęcia egzekucji na swoją rzecz zażądała osoba, która nie jest wierzycielem według treści tytułu albo wierzyciel zażądał odebrania od dłużnika (w trybie art. 1041 albo 1046 k.p.c.) innej rzeczy niż wymieniona w treści tytułu wykonawczego. Wszczynianie bowiem egzekucji tylko po to, aby po jej wszczęciu umorzyć postępowanie egzekucyjne z urzędu byłoby nieracjonalne.

16) w art. 825 uchyla się pkt 2 i 3;

1. Zakres zmian art. 825 k.p.c. Mocą art. 261 pkt 16 u.k.s. uchylono w art. 825 k.p.c. przepisy punktów 2 i 3. Pozostały zaś bez zmian punkty 1 i 4 tego artykułu.

²⁶ Zdaniem K. Kaźmierczaka w dotychczasowym stanie prawnym (tj. na tle art. 825 pkt 3 k.p.c.) sprzeciwienie się prowadzeniu egzekucji traktowano jako wniosek o umorzenie postępowania egzekucyjnego (K. Kaźmierczak, *op. cit.*, s. 784).

2. **Czasowy zakres zastosowania.** Uchylenie wskazanych wyżej przepisów ma zastosowanie od chwili wejścia zmian w życie (1 stycznia 2019 r. – art. 306 *in principio* u.k.s.), także do postępowań niezakończonych przed dniem 1 stycznia 2019 r. (art. 298 ust. 1 u.k.s.). Uchylone przepisy nie mogą być zastosowane, jeżeli organ egzekucyjny wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania egzekucyjnego w dniu 1 stycznia 2019 r. albo w dniach następnych. Nie ma zaś znaczenia, kiedy wystąpiły albo ujawniły się przesłanki tego umorzenia.

3. **Istota zmian.** Uchylenie przepisów pkt 2 i 3 w art. 825 k.p.c. dokonane mocą art. 261 pkt 16 u.k.s. jest ściśle powiązane z dodaniem pkt 5 i 6 do art. 824 § 1 k.p.c., mocą art. 261 pkt 15 u.k.s. W istocie przepisy art. 825 pkt 2 i 3 k.p.c. zostały przeniesione do art. 824 § 1 pkt 5 i 6 k.p.c. bez zmiany ich treści.

4. **Odesłanie.** Szerzej na temat skutków zmiany lokalizacji przepisów, o której mowa wyżej w tezie 3 – w uwagach do zmienionego art. 824 k.p.c.

17) w art. 829:

a) pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) przedmioty urządzenia domowego niezbędne dla dłużnika i jego domowników, w szczególności lodówka, pralka, odkurzacz, piekarnik lub kuchenka mikrofalowa, płyta grzewcza służąca podgrzewaniu i przygotowywaniu posiłków, łóżka, stół i krzesła w liczbie niezbędnej dla dłużnika i jego domowników oraz po jednym źródle oświetlenia na izbę, chyba że są to przedmioty, których wartość znacznie przekracza przeciętną wartość nowych przedmiotów danego rodzaju”,

b) po pkt 1 dodaje się pkt 1^a w brzmieniu:

„1^a) pościel, bielizna i ubranie codzienne, w liczbie niezbędnej dla dłużnika i jego domowników, a także ubranie niezbędne do pełnienia służby lub wykonywania zawodu”.

I. Uwagi wspólne

1. **Zakres zmian art. 829 k.p.c.** Mocą art. 261 pkt 17 u.k.s. w art. 829 k.p.c. zmieniony został pkt 1 przez podzielenie jego treści na dwa przepisy

(obecny punkt 1 i dodany punkt 1¹) oraz uszczegółowiono w tych punktach treść dotychczasowego punktu 1.

2. Czasowy zakres zastosowania. Wskazane wyżej przepisy mają zastosowanie od chwili wejścia ich w życie (1 stycznia 2019 r. – art. 306 *in principio* u.k.s.), także do postępowań egzekucyjnych niezakończonych przed dniem 1 stycznia 2019 r. (art. 298 ust. 1 u.k.s.).

3. Istota i ogólna ocena zmian. Zmiana punktu 1 i dodanie punktu 1¹ w art. 829 k.p.c. nie budzą istotnych zastrzeżeń, przy czym zmiany te mają dwojaki charakter.

Pierwsza grupa zmian polega na przykładowym wyliczeniu przedmiotów urządzenia domowego. Zmiany te nie mają w istocie znaczenia normatywnego, lecz jedynie znaczenie informujące. Przykładowe wyliczenie przedmiotów urządzenia domowego zawarte w art. 829 pkt 1 k.p.c. jest zbędne, ponieważ nie budzi wątpliwości, że wyliczone tam przedmioty są przedmiotami urządzenia domowego, a przy tym są, co do zasady, niezbędne dla dłużnika i jego domowników. W konsekwencji obejmuje je ogólne sformułowanie, zamieszczone w dotychczasowym i obecnym brzmieniu art. 829 pkt 1 k.p.c.²⁷

Druga grupa zmian polega na zmianie stanu prawnego w stosunku do stanu dotychczasowego. W szczególności chodzi tu o:

- 1) zamianę sformułowania „będących na jego utrzymaniu członków jego rodziny” na sformułowanie „jego domowników”;
- 2) dodanie zastrzeżenia „w liczbie niezbędnej” na końcu kazuistycznego wyliczenia przedmiotów w punkcie 1 i po wyliczeniu przedmiotów w punkcie 1¹;
- 3) dodanie na końcu punktu 1 zastrzeżenia „chyba że są to przedmioty, których wartość znacznie przekracza przeciętną wartość nowych przedmiotów danego rodzaju”.

²⁷ Podobnie A. Wiśniewski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz/Art. 730–1217*, t. II, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2019, s. 542–543.

II. Uwagi do zmienionego punktu 1

4. **Istota zmiany.** Zmianę pojęcia „członek rodziny pozostający na utrzymaniu dłużnika” na pojęcie „domownik dłużnika” należy ocenić pozytywnie. Zmiana ta oznacza, że komornik nie musi badać kwestii pokrewieństwa dłużnika i osób korzystających z rzeczy należących do dłużnika (egzekucję można prowadzić tylko z rzeczy będących własnością dłużnika). Komornik nie bada też zależności ekonomicznych pomiędzy dłużnikiem i osobami korzystającymi z rzeczy dłużnika, a zwłaszcza kwestii utrzymywania tych osób przez dłużnika. Porównaj także tezę następną.

5. **Domownik dłużnika.** Jest to osoba zamieszkująca z dłużnikiem i prowadząca z nim wspólne gospodarstwo domowe²⁸, a w szczególności korzystająca z rzeczy należących do dłużnika. Użycie tego pojęcia powoduje, że nie ma znaczenia pokrewieństwo ani zależność ekonomiczna od dłużnika. W szczególności okoliczność bycia domownikiem dłużnika jest łatwiej ustalić niż okoliczność pozostawania na jego utrzymaniu²⁹ (por. także tezę poprzednią).

6. **Kazuistyczne wyliczenie.** Jak już zaznaczono (por. wyżej teza 3), kazuistyczne wyliczenie przedmiotów urządzenia domowego niezbędnych dla dłużnika i jego domowników jest, co do zasady, zbędne, ponieważ nie budzi wątpliwości, że wyliczone przedmioty należą do kategorii określonej ogólnym sformułowaniem.

Wyliczenie zawarte w komentowanym przepisie ma jednak to znaczenie, że komornik nie może badać kwestii niezbędności wyliczonych przedmiotów³⁰. Może jedynie badać, czy ich liczba jest niezbędna.

7. **Przedmioty niezbędne.** Są to przedmioty, bez których prowadzenie gospodarstwa domowego jest niemożliwe albo znacznie utrudnione.

²⁸ Por. także A. Wiśniewski, *op. cit.*, s. 540-541. Stanowisko A. Wiśniewskiego jest jednak niejasne, gdyż nieco dalej przyjmuje, że prowadzenie wspólnego gospodarstwa domowego z dłużnikiem nie ma znaczenia dla uznania danej osoby za domownika (*op. cit.*, s. 541).

²⁹ Por. także M. Klonowski, *op. cit.*, s. 812-813.

³⁰ Por. także A. Antkiewicz [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Komentarz*, pod red. G. Sikorskiego, Sopot 2019, s. 785.

Chodzi tu o rodzaj przedmiotów i ich właściwości. Sformułowanie to nie dotyczy zaś liczby przedmiotów, tego bowiem dotyczy inne sformułowanie – „w liczbie niezbędnej” – zamieszczone w końcowej części komentowanego punktu 1 (por. tezę następną).

8. **Przedmioty w liczbie niezbędnej.** W komentowanym punkcie 1 na końcu kazuistycznego wyliczenia przedmiotów dodano sformułowanie „w liczbie niezbędnej dla dłużnika i jego domowników”. Mimo niejasnego sformułowania przepisu w tej części należy uznać, że chodzi nie tylko o niezbędną liczbę krzeseł, czy tylko przedmiotów wyliczonych kazuistycznie, lecz o niezbędną liczbę wszystkich przedmiotów urządzenia domowego.

9. **Liczba niezbędna.** Okoliczność, jaka liczba przedmiotów jest niezbędna dla dłużnika i jego domowników, należy oceniać odrębnie w każdej sprawie. O tej liczbie decyduje rodzaj i właściwości przedmiotów, sposób korzystania z nich, liczba osób korzystających itp.

10. **Wartość.** Końcowa część komentowanego punktu 1 wyłącza zastosowanie tego punktu wobec „przedmiotów, których wartość znacznie przekracza przeciętną wartość nowych przedmiotów danego rodzaju”. Komornik oznacza wartość zajętego przedmiotu w protokole zajęcia (art. 853 § 1 k.p.c.).

Jeżeli wartość przedmiotu należącego do dłużnika przekracza znacznie przeciętną wartość nowego przedmiotu danego rodzaju analizowane ograniczenie egzekucji nie ma zastosowania. Komornik może zatem zająć i sprzedać taki przedmiot. Komornik nie może zwrócić dłużnikowi nadwyżki ponad wartość przeciętną przedmiotów danego rodzaju z powodu braku podstawy prawnej.

11. **Przeciętna wartość.** Przy ocenie tej okoliczności powinna być wzięta pod uwagę wartość nowych przedmiotów podobnego rodzaju i właściwości, a przy tym z kilku różnych sklepów. W wypadkach wątpliwych (granicznych), gdy możliwe jest zarówno zastosowanie, jak i niezastosowanie komentowanego przepisu, komornik powinien udokumentować sposób obliczenia tej przeciętnej wartości.

12. **Znaczne przekroczenie wartości.** Samo przekroczenie przeciętnej wartości przedmiotów danego rodzaju nie upoważnia do sprzedaży rzeczy, lecz musi być to „przekroczenie znaczne”. Znaczne przekroczenie

wartości jest kwestią ocenną i musi być dokonywane odrębnie w każdej sprawie³¹. Wydaje się jednak, że, co do zasady, przekroczenie o ok. 30% stanowi przekroczenie znaczne.

III. Uwagi do dodanego punktu 1¹

13. **Istota uregulowania.** W wyliczeniu zawartym w punkcie 1¹ powtórzono w zasadzie przedmioty wyliczone już wcześniej w dotychczasowym art. 829 pkt 1 k.p.c.³² Zmieniono jednak sformułowanie „będących na jego utrzymaniu członków rodziny” na sformułowanie „jego domowników” (por. wyżej tezy 4 i 5) oraz dodano sformułowanie „w liczbie niezbędnej” (por. wyżej tezę 9) po pierwszym wyliczeniu.

14. **Niezbędność ubrania.** Mimo niejasności punktu 1¹, należy uznać, że także ubranie niezbędne do pełnienia służby lub wykonywania zawodu, o którym mowa w końcowej części tego przepisu, podlega wyłączeniu od egzekucji, jeżeli jest niezbędne dla dłużnika lub jego domowników³³, a przy tym nie podlega egzekucji w liczbie niezbędnej.

18) w art. 833:

a) § 1¹ i § 2 otrzymują brzmienie:

„§ 1¹. Przepisy art. 87 i art. 87¹ Kodeksu pracy stosuje się odpowiednio do zasiłków dla bezrobotnych, dodatków aktywizacyjnych, stypendiów oraz dodatków szkoleniowych, wypłacanych na podstawie ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2017 r., poz. 1065 z późn. zm.).

§ 2. Przepisy art. 87 i art. 87¹ Kodeksu pracy stosuje się odpowiednio do uposażeń posłów i senatorów, należności członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i ich domowników z tytułu pracy w spółdzielni, wynagrodzeń członków spółdzielni pracy”.

³¹ Podobnie M. Klonowski, *op. cit.*, s. 812, który przyjmuje jednak, że przekroczenie o połowę wartości stanowi przekroczenie znaczne.

³² Por. także M. Klonowski, *op. cit.*, s. 813.

³³ Tak też M. Klonowski, *op. cit.*, s. 813.

b) po § 2 dodaje się § 2¹ w brzmieniu:

„§ 2¹. Przepisy art. 87 i art. 87¹ Kodeksu pracy stosuje się odpowiednio do wszystkich świadczeń powtarzających się, których celem jest zapewnienie utrzymania albo stanowiących jedyne źródło dochodu dłużnika będącego osobą fizyczną”.

c) § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Ograniczeń przewidzianych w § 2 i 2¹ nie stosuje się do wierzytelności członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych z tytułu udziału w dochodach spółdzielni przypadających im od wniesionych do spółdzielni wkładów”.

I. Uwagi wspólne

1. **Zakres zmian art. 833 k.p.c.** Mocą art. 261 pkt 18 u.k.s. w art. 833 k.p.c. zmieniono § 1¹, 2 i 3 oraz dodano § 2¹. Pozostały zaś bez zmian § 1 i 4–7 tego artykułu.

2. **Czasowy zakres zastosowania.** Wskazane wyżej, zmienione albo dodane, przepisy mają zastosowanie od chwili wejścia ich w życie (1 stycznia 2019 r. – art. 306 *in principio* u.k.s.), także do postępowań niezakończonych przed dniem 1 stycznia 2019 r. (art. 298 ust. 1 u.k.s.).

3. **Ogólna ocena poprawności legislacyjnej.** W zmienionym art. 833 k.p.c. zastrzeżenia budzi przede wszystkim jego redakcja. Zbędne jest bowiem rozpisywanie na 3 paragrafy (por. § 1¹–2¹) tego, co można uregulować w jednym paragrafie. Treść tych paragrafów jest w dużej części powtarzana. Najczytelniejsze byłoby zaś wyliczenie poszczególnych świadczeń w oddzielnych punktach jednego paragrafu, zaczynającego się od słów: „Przepisy art. 87 i 87¹ Kodeksu pracy stosuje się odpowiednio do...”. Jednakże wszystkie należności wymienione w sposób szczególny w § 1¹–2¹ służą zapewnieniu utrzymania, a zatem ich wyliczenie mieści się w ogólnym sformułowaniu „świadczeń powtarzających się, których celem jest zapewnienie utrzymania” użytym w § 2¹ komentowanego artykułu.

II. Uwagi do zmienionych § 1¹ i 2

4. **Zakres zmian.** Zmiana § 1¹ i 2 polega na zastąpieniu słów „przepis § 1” słowami „przepisy art. 87 i 87¹ Kodeksu pracy”. Ponadto w § 1¹ zastąpiono słowo „przepisów” słowem „ustawy” i wskazano datę uchwalenia i miejsce publikacji ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Natomiast w § 2 skreślono słowa „oraz wszystkich świadczeń powtarzających się, których celem jest zapewnienie utrzymania”, które przeniesiono jednak do dodanego § 2¹.

5. **Istota zmian.** Wskazane wyżej zmiany § 1¹ i 2 (por. teżę poprzednią) nie mają znaczenia normatywnego, tj. nie zmieniają istniejącego stanu prawnego³⁴. W szczególności dotyczy to zastąpienia słów „przepis § 1” słowami „przepisy art. 87 i 87¹ Kodeksu pracy”. Ograniczenia egzekucji zostały bowiem przewidziane w Kodeksie pracy³⁵ właśnie w art. 87 i 87¹.

III. Uwagi do dodanego § 2¹

6. **Podmiotowy zakres zastosowania.** Mimo niejasnego sformułowania należy uznać, że dodany przepis § 2¹ ma zastosowanie do wypadków, gdy egzekucja jest prowadzona ze świadczeń powtarzających się, a dłużnikiem jest osoba fizyczna, czyli początkowa część tego przepisu ma zastosowanie również tylko do dłużnika będącego osobą fizyczną.

7. **Świadczenia powtarzające się.** Są to świadczenia, które dłużnik otrzymuje w regularnych odstępach czasu³⁶, np. co miesiąc, co rok.

Sformułowanie to ma zastosowanie do ograniczenia egzekucji zarówno, gdy chodzi o świadczenia, których celem jest zapewnienie utrzymania, jak i gdy stanowi jedyne źródło dochodu dłużnika.

8. **Świadczenia, których celem jest zapewnienie utrzymania.** W zasadzie celem każdego świadczenia, przypadającego osobie fizycznej, jest

³⁴ Por. także M. Klonowski, *op. cit.*, s. 813 i A. Antkiewicz, *op. cit.*, s. 786–787.

³⁵ Ustawa z 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1040 ze zm.); dalej: k.p.

³⁶ Por. także K. Flaga-Gieruszyńska, *op. cit.*, art. 833, nb 4.

zapewnienie utrzymania się³⁷. Świadczenie, w zależności od jego rozmiarów, może zapewniać różny poziom utrzymania. W świetle komentowanego przepisu poziom utrzymania, a tym samym rozmiar świadczenia nie ma jednak znaczenia. Świadczenia uzyskiwane i przeznaczone np. na budowę domu lub kupno mieszkania w celu zaspokojenia własnych potrzeb mieszkaniowych mają również na celu zapewnienie utrzymania się dłużnika.

Nie ma znaczenia źródło tych świadczeń³⁸, a zatem mogą one pochodzić np. z działalności gospodarczej prowadzonej przez dłużnika.

9. Świadczenia, których celem jest zapewnienie utrzymania a świadczenia ze stosunku pracy. Drugie z tych pojęć nie zawsze zawiera się w pierwszym z nich, o czym świadczy porównanie art. 833 § 1 k.p.c. i § 2¹ tego artykułu. W przeciwnym razie przepis § 1 byłby zbędny. Zakresy tych pojęć krzyżują się. Pierwsze z nich jest wyróżnione ze względu na cel świadczenia, a zatem zależy od woli dłużnika co do przeznaczenia świadczenia. Drugie z nich dotyczy źródła pochodzenia świadczenia. Wynagrodzenie za pracę korzysta z ochrony przewidzianej w przepisach Kodeksu pracy (art. 883 § 1 k.p.c.) niezależnie od tego, czy jego celem jest zapewnienie utrzymania. Korzysta zatem z tej ochrony, choćby było przeznaczone przez dłużnika np. na prowadzenie działalności gospodarczej (por. teżę 10).

10. Jedyne źródło dochodu dłużnika. Sformułowanie to dotyczy również świadczeń powtarzających się. Inne (kolejne) źródło dochodu, wyłączające zastosowanie art. 833 § 2¹ *in fine* k.p.c., musi polegać również na uzyskiwaniu świadczenia powtarzającego się. Uzyskanie innego świadczenia jednorazowego, nawet w dużej wysokości, nie wyłącza zastosowania art. 833 § 2¹ k.p.c.

³⁷ Por. także K. Flaga-Gieruszyńska, *op. cit.*, art. 833, nb 4 i cytowany tam wyrok SA w Łodzi z dnia 13 lutego 2014 r., I ACa 1057/13, Lex nr 1438078. Natomiast A. Wiśniewski bezpodstawnie zawęża to pojęcie do należności, które stanowią podstawę egzystencji dłużnika (*op. cit.*, s. 565).

³⁸ Por. wyr. SA w Łodzi z dnia 13 lutego 2014 r., I ACa 1057/13, Lex nr 1438078. Również D. Olczak-Dąbrowska przyjmuje, że przepis art. 833 § 2 k.p.c. w dotychczasowym brzmieniu obejmował należności z umów cywilnoprawnych ([w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 506–1217*, t. II, pod red. T. Szanciło, Legalis, art. 820, nb 2). Błędne jest zaś stanowisko M. Klonowskiego, że dotychczasowy art. 833 § 2 k.p.c. w zakresie, w jakim stanowił o świadczeniach, których celem jest zapewnienie utrzymania dłużnika nie obejmował należności z umów cywilnoprawnych (*op. cit.*, s. 814). Podobnie A. Antkiewicz, *op. cit.*, s. 787.

Jeżeli zaś ustawodawca przeciwstawił „jedyne źródło dochodu dłużnika” jako alternatywę dla „świadczeń, których celem jest zapewnienie utrzymania się”, to znaczy, że „jedyne źródło dochodu” nie ma na celu zapewnienia utrzymania się dłużnika. Wydaje się zatem, że chodzi tu o świadczenia, które mają być przeznaczone na prowadzenie działalności gospodarczej. Może być to jednak dyskusyjne, gdyż działalność gospodarcza także ma na ogół na celu zapewnienie utrzymania się.

Rozmiar dochodu nie ma znaczenia. Komentowany przepis ma zastosowanie nawet wówczas, gdy dochód taki wielokrotnie (np. kilkaset razy) przekracza przeciętne miesięczne wynagrodzenie.

Nie ma znaczenia źródło tego dochodu, a zatem może on pochodzić z działalności gospodarczej dłużnika³⁹, jeżeli dłużnik uzyskuje go w regularnych odstępach czasu (np. co miesiąc).

11. Chwila określenia jedyne źródło dochodu. Wątpliwości interpretacyjne budzi kwestia, w jakiej chwili ma być to jedyne źródło dochodu dłużnika. Określone świadczenie powtarzające się może być bowiem jedynym dochodem osoby fizycznej w danym dniu, a już w dniu następnym będzie to jeden z wielu dochodów.

Kwestia ta powinna być brana pod uwagę przede wszystkim z chwili zastosowania komentowanego paragrafu, a zatem jeżeli po zajęciu, ale przed dniem zastosowania przepisu art. 833 § 2¹ k.p.c. dłużnik uzyskał drugie źródło dochodu – świadczenia powtarzającego się, przepis ten nie ma zastosowania.

12. Ogólna ocena. Ochrona prawie wszystkich świadczeń powtarzających się uzyskiwanych przez dłużnika, w zasadzie do połowy ich wysokości, a przy egzekucji świadczeń alimentacyjnych do 3/5 wysokości (art. 87 § 4 k.p.) budzi zastrzeżenia. Oznacza to bowiem, że przy wysokich świadczeniach powtarzających się (kontrakty menedżerskie), sięgających np. miliona złotych miesięcznie, dłużnik będzie żył na bardzo wysokiej stopie, a wierzyciele częstokroć nie będą mogli przez wiele miesięcy odzyskać swoich należności.

³⁹ Natomiast M. Klonowski, wskazuje tylko zatrudnienie na podstawie umów cywilnoprawnych (*op. cit.*, s. 814–815 i 816). Podobnie D. Olczak-Dąbrowska, *op. cit.*, art. 833, nb 2. Stanowi to bezpodstawne zawężenie analizowanego terminu.

IV. Uwagi do zmienionego § 3

13. **Istota zamiany.** Zmiana art. 833 § 3 k.p.c. polega na dodaniu w jego treści odesłania także do „§ 2”. Oznacza to, że świadczenia uzyskiwane przez członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych z tytułu udziału w dochodach spółdzielni przypadających im od wniesionych do spółdzielni wkładów nie korzystają z ochrony przewidzianej w art. 87 i 87¹ k.p. choćby było to ich jedyne źródło dochodu.

14. **Ogólna ocena zmiany.** Treść zmienionego art. 833 § 3 k.p.c. budzi zastrzeżenia co do jego zgodności z konstytucyjną zasadą równości wszystkich wobec prawa, określoną w art. 32 Konstytucji RP. Sytuację prawną podmiotów prawa można różnicować formalnie, gdy służy to wyrównaniu faktycznemu ich sytuacji (równość materialna). Zmieniony przepis art. 833 § 3 k.p.c. pogłębia zaś nierówności faktyczne. Wyłącza bowiem ograniczenia egzekucji przewidziane w § 2 i 2¹ tego artykułu wobec niektórych dochodów członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych, a więc ludzi na ogół niezamożnych, w sytuacji gdy z ochrony tej będą korzystały dochody np. z tytułu uczestnictwa w spółkach handlowych albo z kontraktów menedżerskich (§ 2¹), a zatem przekraczające wielokrotnie dochody członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych.

Przegląd Prawa Egzekucyjnego

NR 1/2020

WSPIERAMY PROFESJONALISTÓW

al. Niepodległości 703A
81-853 Sopot

tel.: +48 58 550 38 75
faks: +48 58 712 90 65
e-mail: marketing@currenda.pl
www.currenda.pl/przeglad
www.sklep.currenda.pl

Nakład PPE: 600 egz.

Cena: 71 zł